Мы бідны, уж з діда, прадіда,
То духом хоц будме богаты!
І чести не дайме здоптати,
А віры не зломит нам біда!
(Русенко)

ISSN 1508-5104

DWUMIESIĘCZNIK

СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ

STOWARZYSZENIE ŁEMKÓW

LEMKO ASSOCIATION

Бесіда

ДВОМІСЯЧНИК ✻ РІК XXII, Нр 1 (112) СІЧЕН – ЛЮТИЙ 2010 ✻ КРЕНИЦЯ – ЛІҐНИЦЯ

Бесіда

Часопис Головного Заряду Стоваришыня Лемків

выходит од 1989 рока

посвячений збережыню історіі, культуры і языка Лемків

інформуючий о жытю нашой і братніх нам суспільности

плекаючий вірні надіі прадідів і вітців

В *Бесіді* почуєш смак рідного слова, такого, як передати го треба твоім дітям і внукам

Буд спілучастником і спілтворцьом *Бесіды*, бесідуй з *Бесідом*

**Бесідуй, рад, гвар, повідай!
Товды ЛЕМ будеш собом
І шанувати Тя будут Люде**

Чытай Бесіду Внуку і Діду!

„Мы Русины сьме ідеалнов народностьов про Словеньско, бо не дудреме, не робиме проблемы, вшытко ся нам любить і зо вшыткым сьме спокійны – розглас, школьство ідт..."

То є еден з трефных висловів нашого юбіланта Федора Віца, котрый 9. новембра 2009 ославив свій округлый юбілей.

Сильвія Лисінова, інтервью з Федором Фіцом, стор. 6

Не на самым єднако внутрішнім виді Руской Бурсы основала ся наша в ній радіст. Серед матеріального вмістила ся богата духовіст, котра через сьвідоміст вартости того першого компоненту высоко двигнула крыла.

Петро Трохановскій, *На Своім*, стор. 9

(...) Душа вразлива все буде глядала дорогы, бодай стежечкы до природніх высин і глубин, што іх зродил прадідній покін, вітцівска земля. І ту бы-м повіл, ту бы-м потужыл, же понятя *сентимент* то найделикатнійше выповіджена форма прояву Петрового однесіня до дефініциі нашости.

ПеТро, *Петра Басалыґы „Сентименты"*, стор. 12

(...) Преця то Він был кєрівником єдиного товды лемківского ансамблю «Лемковина». І не был то лем фольклюрний ансамбль, котрий сьпівал по лемківскы лемківскы сьпіванкы і гулял лемківскы танці. То было штоси дуже веце: то была остоя не лем лемківской культуры, але лемківскости взагалі!

Андрий Копча, *На 70-ту річницю нарожыня Маестро*, с. 14

(...) Хоц през 45 років не могли мы нашых традиций полністю продолжувати, творити і выдавати в рідным языку, орґанізувати лемківсых імпрез – завдякы нашым дідам і родичам культура наша істніє і розвиват ся. Правда, кєд бы не тота должезна перерва, могли бы мы быти в нашій культурі значучо дале, быти барже незалежны.

Ваньо Ґаборек, XVII *Стрічы з Лемківском Культуром*, с. 19

(...) Дакус жаль, же зо взгляду на вельку зиму остали дома заавансуваны віково, роджены іщы в нашій Білцареві. Та то завдякы ім гнеска, по спомненых понад 60. роках все іщы можеме ся сходити як Лемкы. І зато приведу іх ту, з почутя належной пошаны для іх достойного віку, а тіж з почутя обовязку представляня люди, котры внесли великій вклад в розвиваню народного жытя (...).

Лука Сук, *Чмель. Ту останеме на долгы рокы*, стор. 22

На передній стороні окладинкы: *...А кукурудзкам тепло*, фото: Петро Басалыґа.

На задній стороні окладинкы: *Плякат фотоґрафічной выставы Петра Басалыґы*. Автор: Колектыв.

Новины, не новины – не лем з Лемковины

♦ 3 листопада в... Москві (Дом Русского Зарубежья имени А. И. Солженицына) одбыл ся *Лемківскій вечер*. Презентувано новы русиністычны выданя, обзерано, слухано награны лемківскых ансамблів – „Кычера", „Серенча" та „Окмел". Вечер модерував знаний русинофіль Михаіл Дронов.

♦ 5 листопада Сойм РП ухвалил уставу подля котрой 21 ужыткуваных через православных на Лемковині і Підкарпатю церкви (за вынятком церкви в Білянці) переходят на власніст Автокефальной Православной Церкви в Польщи.

♦ 8 листопада ґожівскій Кружок Стоваришыня Лемків орґанізував XVII Стрічы з Лемківском Культуром. Выступили: професийний русиньскій Ансамбль Пісні і Танця ПУЛьС з Пряшова, домашній „Лемко Тавер" і „Черемшина" з Підляша. (позерай тіж на стор. 19-20)

Ґожівскы *Стрічы*. Фото: Є. Матчук

♦ 14 листопада в Рускым Керестурі та 22-24 листопада тамже і в інчых місцях прожываня Руснаків Войводины проходила XVI Костельнікова Осін – презентация ріжнородных форм творчости: літературы, малюнку, різбы, фотоґрафіі, фільму, музыкы.

♦ 18 листопада – за аґенцийном інформацийом з того дня – русиньскы орґанізациі Америкы основали Карпато-Русиньскє Консорциюм Пілнічной Америкы. Коаліция шестьох орґанізаций ЗСА і Канады має выступувати в імени выхідців з окремых країв Европы, а тіж репрезентувати Русинів Америкы на Сьвітовых Конґресах Русинів, быти членом Сьвітовой Рады Русинів.

♦ 21 листопада Православна Парафія в Пшемкові в дни свого кєрмешу – Св. Михала обходила 60. річницю істнуваня і 30. річницю веділя парафіі через – о. митрата Ігоря Поповича. Торжествам проводил Кир Єремія Архієпископ Вроцлавцкій і Щеціньскій.

♦ 21 листопада Руска Бурса жыла велькым святом, якє ґаздове назвали *На своім*. Першыраз бо імпреза – по придбаню Бурсы зас на власніст – проходила заправды на своім. Артистычну част свята выполнили тіж молоды звязаны більшістю з нашом Альма Матер (шырше на с. 9-11).

Бурсяне *На своім*. Фото: П. Стафиняк

♦ 28 листопада в Будапешті одбыл ся І Русиньскій Медженародний Фільмовий Фестиваль ім. Е. Воргола. Нагородами поділили ся режисеры зо Словациі, Сербіі та Угор, а Ґранд Прі отримал фільм *Роса Карпат* в режисериі домашньой Маріанны Лявинец (мол..).

♦ 2 грудня в Ізі (Підкарпатска Русь) тамтышній мужескій Монастыр Св. Миколая празднував ден памяти прп. Алексия Карпаторуского, ісповідника. Як знаме з історіі – был він (під мирскым назвиском Кабалюк) суджений і сказаний в голосным Мараморош-Сиґотскым Процесі початку XX столітя.

♦ 3 грудня – в рамках орґанізуваных в Новым Саді Дни Материньского Языка – было посвячене Руснакам. Ведучом подійом была промоция книжкы Миколая Шанты *Одкрываня сьвіта*, переведеной на сербскій язык.

♦ 10 грудня АПіТ ПУЛьС выступил з музычно-драматычным монтажом *Колиска і крест*, інспіруваным традициями народного різдвяного театру і символіком християньской культуры. Як писано – *Є то представліня о народжыню, о спасенію, повчальне, гумористычне, але і зо слезами*.

♦ 11 грудня в Пряшові проходил інформацийний семінар п.н. *Меншыны Пряшівского Краю*. Од русиньской страны выступило троє прелеґентів. Презентувано тіж вытворы народной матеріальной культуры, а і такій унікат – як листы Енді Воргола до родины.

♦ 12 грудня Руска Бурса в Ґорлицях орґанізувала наступны пластычны варштаты для діти і молодежы. Получены они были з інтересуючыма конкурсами, очывидні – нагороджуваныма. Варштаты вела Лідия Коцур.

♦ 12 грудня в Ґорлицях одбыли ся деканальны торжества з нагоды 20. річниці повороту православной реліґіі до шкіл. Владыка Паісий од імене Митрополитиы Савы і Архієпископа Адама а і од себе передал учытелям реліґіі почесны грамоты і подякуваня.

♦ 16 грудня в Закарпатскым Украіньскым Музычно-Драматычным Театрі (Ужгород) одбыл ся перегляд артистычных ансамблів Закарпатя (по тамтышньому Підкарпатя або Підкарпатска Русь) *Дисвосвіт Срібної Землі - 2009*.

♦ 18 грудня Театр Александра Духновича в Прящові мал нову премьєру. На тот раз была то штука *Сто тисяч* украіньского драматурга Івана Карпенка-Карого в режисериі Владиміра Надя.

Сентименты. Фото: Т. Абрамек

♦ 30 грудня в креницкым Музею Никыфора отворено выставу фотоґрафіі Петра Басалыґы (припомнийме – члена Редакциі „Бесіда") під наголовком *Сентименты*. Выстава буде експонувана до марця (чытай тіж на с. 12-13).

Uroczysty kermesz w cerkwi w Blechnarce

W Blechnarce koło Wysowej-Zdroju, miejscowości położonej tuż przy granicy ze Słowacją, odbył się w cerkwi pod wezwaniem św. Kosmy i Damiana uroczysty kermesz z okazji święta patronów cerkwi.(...)

Wieś licząca obecnie czternaście gospodarstwa jest wyznaniowo zróżnicowana. Obecną cerkiew wzniesiono w 1801 roku. Wówczas miejscowość liczyła dziewięćdziesiąt trzy numery. Cerkiew funkcjonowała nieprzerwanie do 1947 roku. W okresie wysiedleń w ramach akcji „Wisła" miejscowość opustoszała, a świątynia stała się magazynem i stajnią dla owiec.

W 1957 roku do Blechnarki powróciło kilka rodzin. Po ponownym osiedleniu się ludzie ci przystąpili do porządkowania cerkwi i z czasem zaczęli w niej spotykać się na nabożeństwach.

W tegorocznym uroczystym nabożeństwie wzięło udział około 70 wiernych – z Blechnarki, Wysowej, Gorlic i okolicznych miejscowości – prawosławnych, katolików obrządków greckiego i rzymskiego. Mszę odprawili duchowni prawosławni z Wysowej, Hańczowej i Komańczy. (...) (pod, *Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 20 listopada 2009)

Schetyna od mniejszości (...)

Po tym, jak władze Klubu PO zasili nowi politycy, szykują się roszady w sejmowych komisjach. (...)

Szef Klubu PO Grzegorz Schetyna wszedł już w skład Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Sejm powołał go do niej 23 października.

– Wybrał tę komisję dlatego, że jej prace nie są czasochłonne – mówi polityk Platfromy Obywatelskiej, ale zaznacza: – To nic złego, żaden z szefów klubów innych partii nie ma czasu angażować się w prace legislacyjne Sejmu.

Komisja, w której będzie pracował Schetyna, ma tę zaletę, że nie pracuje się nad ustawami, ale wysłuchuje problemów przedstawicieli mniejszości i kieruje dezyderaty do urzędów. (...) Trzeba jednak powiedzieć, że sprawy mniejszości podlegają pod MSWiA, którymi kierował Schetyna. (...) (Dorota Kołakowska, *Rzeczpospolita*, 4 listopada 2009)

...Tak to wybraliśmy – jeno dla dostrzeżenia mniejszości w mniejszości.

Kultura po pogórzańsku i łemkowsku

Dzisiaj o godzinie 12.30 w hali sportowej przy Gimnazjum w Ropie odbędzie się Gminny Przegląd artystyczny Dzieci i Młodzieży „Cztery pory roku na pograniczu kultur". (...)

Zobaczymy inscenizacje, usłyszymy pieśni pogórzańskie i łemkowske.

Obejrzeć będzie można wystawę prac powstałych w trakcie warsztatów plastycznych. Zaprezentują się również uczniowie placówek oświatowych z gminy Ropa.

– Realizując projekt chcieliśmy doprowadzić do wzajemnego poznania przedstawicileli obydwu kultur. Dzięki temu uważamy, że nastąpi uwrażliwienie lokalnego społeczeństwa na sztukę – plastykę, muzykę i teatr. Główny nacisk w projekcie położyliśmy na edukację kulturalną młodego pokolenia – mówi Zdzisław Niezgoda, dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Ropie. (...) (eb, *Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 27 listopada 2009)

Jubileuszowy Klub Sztuki

W Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów, w piątek odbył się srebrny jubileusz Klubu Sztuki im. Alfreda Długosza. W obydwu salach wystawowych gorlickie środowisko plastyczne prezentowało swe prace na tzw. Salonie Gorlickim.

Impreza odbywa się nieprzerwanie od 1984 roku. Co roku Komisja Artystyczna ocenia nadesłane na konkurs prace lokalnych artystów.

Podobnie było i w roku bieżącym, gdzie jurorzy musieli ocenić blisko sto różnych prac – malarskich, graficznych, rzeźbiarskich i fotograficznych.

Komisja Artystyczna (...) postanowiła przyznać doroczną Artystyczną Nagrodę Burmistrza Gorlic im. Alfreda Długosza Stanisławowi Hubnerowi za akwarelę „Cmentarz parafialny w zimie".

Przyznano też trzy wyróżnienia. Otrzymali je – Piotr Telega za zestaw akwarel, Janusz Jaśkowiec za zestaw fotografii, Irena Kocur za cykl fotografii.

(...) Maluję od dzieciństwa (...). Ulubionym tematem jest nasz pejzaż miejski, cerkiewki, cmentarze (...) – mówił Stanisław Hubner. (Ewa Bugno, *Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 1 grudnia 2009)

I znów Łemko (Łemkini) wśród laureatów. Tak trzymać!

Mówią o nim – doktor z gór

Mógłby zamieszkać w każdym miejscu Europy. Wybrał Ropki – wieś w gminie Uście Gorlickie liczącą wówczas kilka zabudowań, głównie stare drewniane chaty. Dzisiaj jest inaczej. Po czterech kilometrach marszu z lasu wyłania się drewniany dom jak z bajki. (...) To azyl profesora Andrzeja Jaczewskiego. (...)

W tym roku otrzymał złoty medal Alberta Szchweizera. To prestizowa nagroda przyznawana przez Światową Akademię Medycyny Humanistycznej wybitnie zasłużonym lekarzom z całego świata.

Miesiąc temu skończył 80 lat. Uroczyste obchody osiemdziesięciolecia odbyły się w Warszawie (...).

Na to nadzwyczajne spotkanie z okazji jubileuszu, majace charakter naukowy, przyjęli zaproszenie wybitni profesorowie, studenci, dziennikarze, filmowcy. Przybyła również Jolanta Kwaśniewska, Mieczysław Trząski – „Pantera" – ówczesny dowódca Szarych Szeregów.

Z Gorlic przyjechali dr Michał Korbelak oraz Barbara Rzeszutek. (...)

Pierwszą „randkę" z Gorlicami odbył w 1953 roku. Miał wówczas zaledwie 24 lata, był młodym lekarzem tuż po studiach, z nakazem pracy w Gorlicach. (...)

Wrócił na ziemię gorlicką szukając miejsca na obóz zimowy dla harcerzy, bowiem bardzo zaangażował się w działalność harcerską. Miejscem tym okazało się Technikum Rolnicze w Bystrej z bazą w Ropkach.

Harcerze wydzierżawili połemkowską chyżę i zrobili z niej stanicę har-

cerską. Niestety, spaliła się. Wspólnymi siłami odbudowali ją. Stoi do dziś, ale nie nadaje się do użytku. Wtedy – 26 lat temu – do profesora Jaczewskiego przyszły władze partyjne, naczelnik gminy, kierwonik PGR-u i namówili go do budowy domu, stwarzając możliwość kupna działki i drewna. I tak powstał dom w Ropkach. (...) (Ewa Bugno, *Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 4 grudnia 2009)

No, a nasi jakoś nię ciągną do Ropek. Niby niektórzy, co tam swoje włości niegdyś mieli, chcieli, ale wybili im to z głowy – nie to niegdysiejsi partyjni, ale dzisiejsi jasnie demokratyczni.

Skarby sprzed wieków

Te skarby jeszcze nigdy nie miały swojej wystawy ani nie udostępniano ich do celów badawczych. Niektóre mają niemal pół tysiąca lat.

Znalazły schronienie w nowosądeckim Muzeum Okręgowym. Wczoraj na specjalnej konferencji po raz pierwszy zaprezentowano bezcenne zabytki odrestaurowane za pieniądze z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego ikony, kobierce, baldachimy, przywołujące klimat starych cerkiewek, perełek Sądecczyzny i Podkarpacia.

Unikatowe ikony ze zbiorów Muzeum Okręgowego to jedna z trzech, obok Sanoka i Łańcuta, najbogatszych muzealnych kolekcji ikon karpackich.

Trafiły do Nowego Sącza w 1950 roku po akcji zabezpieczającej zabytki z opuszczonych cerkwi na terenach wysiedleń Łemków.

Niebawem goście muzeum będą mogli w jego murach obejrzeć obdarzone nowym blaskiem malowidła oraz tkaniny, zanim udadzą się w podróż na wystawy zagraniczne.

Odnowiony cerkiewny baldachim wzbogaci zaś ekspozycję kościoła z Łososiny Dolnej w Sądeckim Parku Etnograficznym. (ik, *Gazeta Krakowaska / Nowosądecka* 11 grudnia 2009)

Legnica: Jedna wigilia wielu narodów

Rosjanie, Żydzi, Łemkowie, Ukraińcy, Niemcy, Romowie i Polacy w niedzielę razem zasiedli do stołów.

Gospodarzem była mniejszość rosyjska, więc śpiewano przede wszystkim wschodnie kolędy i dzielono się nie opłatkiem, lecz prosforą.

Organizowana od 8 lat w Legnicy Wigilia Narodów to projekt Elżbiety Chucholskiej i jej Stowarzyszenia Kobiety Europy, podchwycony przez inne polskie miasta. Choć prezydent Tadeusz Krzakowski deklaruje, że za rok legnickie mniejszości narodowe znów spotkają się przy wigilijnym stole, pani Elżbiecie chodzi po głowie nowy pomysł. Jaki? (...). (*Gazeta Wrocławska*, 21.12.2009)

Cerkiew Cudem

W poniedziałek wieczorem na naszym portalu internetowym www.mmszczecin,pl opublikowaliśmy wyniki plebiscytu na 7 cudów Szczecina. I jak to bywa z cudami, które potrafią zaskoczyć niejednego niedowiarka, niespodziewanie w finale znalazło się aż dziewiąciu zwycięzców.

Najwięcej głosów oddaliście na cerkiew prawosławną pod wezwaniem św. Mikołaja. (...)

– Już sama nominacja była dla nas niespodzianką – nie krył zaskoczenia ks. Paweł Stefanowski, proboszcz parafii prawosławnej.

Na drugim miejscu znalazły się Wały Chrobrego, a na trzecim Jezioro Szmaragdowe. (...) (*Moje Miasto*, 17 grudnia 2009)

Eteryczne jarmarki

Czy pamietamy smak „prołziaka", zapach i smak chleba z łopaty na kapuścianym liściu? Starsi Łemkowie i Pogórzanie na pewno znają ten zapach i smak. Młodsi już nie pamietają i jakoś ciężko im uwierzyć, że chleb piekło się w domu w prawdziwym chlebowym piecu, do którego spokojnie można było włożyć dorosłego mężczyznę. To jedna z niewielu dziedzin życia Łemków i Pogórzan, które przybliża działajace od czterech lat stowarzyszenie „Beskid Zielony" Lokalna Organizacja Turystyczna.

Działa w Beskidzie Niskim i na Pogórzu w „Magicznej Krainie Łemków i Pogórzan", czyli głównie w powiatach gorlickim i jasielskim. (...)

Prawie wszystkie imprezy kulturalne turystyczne i regionalne, które były organizowane w ostatnich latach odbyły się z udziałem stoisk regionalnego rekodzieła artystycznego, prezentacji zanikających zawodów oraz stoisk z potrawami regionalnymi. (...)

Każdy jarmark to około 30 stoisk, to szansa na prezentację dla miejscowych artystów, gospodyń oraz przedstawicieli zanikajacych i regionalnych zawodów.

– Pierwszy raz byłem z moim warsztatem na Pikniku w Radocynie – powiedział nam snycerz Bogdan Kareł. (...)

Bogdan Kareł jest samoukiem, rzeźbi od 20 lat, ale to dzieki promocji w ramach LOT napływają do niego zamówienia z całego kraju. Snycerz nie mówi o pieniądzach.(...)

– Drewniane zabawki, kubki, łyżki, beczki, maselniczki, korytka na stole wiejskie – to główne produkty, które sprzedajemy na jarmarkach – mówi Zofia, doradca i krytyk pracy Romana Bodaka, jej męża.

Fach przekazał mu ojciec, gdy ten miał 15 lat. Dzisiaj spadkobiercą umiejętności Romana jest syn Daniel.

Te i wiele innych zawodów zaniknęło, wyparła je wygoda i rozwój cywilizacji. Dzięki działaniom stowarzyszenia udało się je wskrzesić. (Marek Podraza, *Gazeta Krakowska / Gorlicka*, 12 grudnia 2009)

Fotografie Piotra

W środę (30 grudnia) o godz. 16 w Muzeum Nikifora w Krynicy odbędzie się wernisaż wystawy nazwanej „Sentymenty". Swoje fotogramy pokaże Piotr Basałyga.

Tytuł wystawy wręcz idealnie współgra z fotograficzą pasją Piotra Basałygi. Jego debiut w patrzeniu na świat przez obiektyw kamery zbiegł się z przeprowadzką z ziemi lubuskiej w rodzinne strony przodków czyli w okolice Krynicy. Wrażliwy na piękno nie mógł oprzeć się utrwalaniu na fotografiach tego, co nieuchronnie przemija. Nieskażonej przyrody i uroku dawnych łemkowskich wiosek. Związał się z Krynickim Towarzystwem Fotograficznym i w odróżnieniu od innych fotografików z tego kręgu zafascynowanych martwą naturą, chętnie kieruje obiektyw także na ludzi. To procentuje laurami międzynarodowych konkursów. (Stanisław Śmierciak, *Gazeta Krakowska / Nowosądecka*, 29 grudnia 2009)

Komentarze: pt

Федор Віцо, наш добрий знаємий з 26. страны „Бесіды" – як автор циклю *Илько Сова з Баюсова* – недавно святкував свій округлий ювілей. Ґу вінчуваням, якыма Го засыпал не лем русиньскій сьвіт, прилучаме ся і мы. Желаме Му радісных многых літ. Так в творчости даруваній інчым, як і во власным жытю. Ниже публикуєме проведене з Ним через редакторку двотыжденника Інфо РУСИН інтервью. (Редакция „Бесіда")

Бесіда з Федором Віцом з нагоды Його ювілею

Мы Русины сьме ідеалнов народностьов про Словеньско, бо не дудреме, не робиме проблемы, вшытко ся нам любить і зо вшыткым сьме спокійны – розглас, школьство ідт..."

То є еден з трефных висловів нашого юбіланта Федора Віца, котрый 9. новембра 2009 ославив свій округлый юбілей. То, ці є і Ф. Віцо спокійний сам зо собов, якый досправды є, быв ці буде, што го трапить, тішыть і запрічінює жаль, або як го іщі не познате, вам приносиме в днешній статі, котра є присвячена його жывотному юбілею – 65 років. Тот, хто познать Ф. Віца істо не буде протестовати, кідь го назву вічні молодым ребелскым чоловіком з раціоналным поглядом на світ, котрый свій вік – 65 років абсолутні не рішыть. Кідь бы ся нашов хтось такый, котрому мено Ф. Віцо нич не гварить, так гнедь на зачатку уваджам, же є то еден з найліпшых професіоналных карікатурістів на Словеньску а сучастні і единым майстром кресленого русиньского гумору на світі.

Мімо того є довгорічным членом Русиньской оброды на Словеньску (РОС), быв ей підпредседом, членом Выконного выбору, председом медіалной рады при РОС і донедавна шефовав Містній організації РОС в Пряшові. Є актівный русиньскый діятель, ініціатор різных русиньских культурно-сполоченьских акцій, неконечный бойовник за принавернутя Руського дому в Пряшові, некомпромісный актівіста в рішіню проблематікы русиньского высыланя Словеньского розгласу в Кошыцях, закладатель і орґанізатор меджінародного конкурзу кресленого гумору *Злата бочка*. Є і автором книжок кресленого серіалу *Илько Сова з Баюсова*, ці *Дереш ...і никда інакше*, што є еден з найвызнамнішых серіалів о збойниках в гуморнім проведжіню. Ани єдно чісло Інфо Русина не выйде без його карікатуры, гуморне задуманя публікує і в цілословеньскій пресі. Мімо його золота в руках і трефного гумору в голові мать і герецькый талент. Доказом того є документарный філм *Іншы світы*, або не так давно оціненый філм *Осадне*, котрый здобыв в категорії документів перше місце на Меджінароднім філмовім фестівалі в Карловых Варах. У філмах собі заграв практічно сам-себе в контексті з Русинами. В непосліднім ряді є і старостливым отцьом 5-ох дітей, котры мають умелецьке чутя по ним.

Двоми з них ся докінця поділяють на ґрафічнім спрацованю русиньскей пресы. Його сын Роберт робить уж 6-тый рік ґрафічну управу нашого Інфо Русина а Якуб графічне спрацованя місячника про пряшівскых Русинів – *Мы Русины*. Тото вшытко холем в короткости характерізує нашого юбіланта – майстра русиньского гумору Федора Віца. Вірте, же стріча з ним была оправдовым зажытком, бо вшытко атіпічне ся при ним нараз ставать тіпічным, нелогічне логічным, його „віцовскый" світ є повный контрастів преважні в тім, же ниякый проблем не поважує за проблем... Но і так по глубшім задуманю над Федоровыма поглядами на світ мі з того выпливать лем єдно – реалный жывот около нас, котрый нам режірує наш осуд... А як сам гварить майстро: „треба вірити в свій осуд, ведь што нам бранить іти на стрічу зо свойов судьбов?"

Ф. Віцо ся по першыраз зо своїм осудом стрітнув 9. новембра 1944 в Шапінцю (близко Ґіралтовець), де ся народив як друга дітина до учітельскей родины Марії Штураковой походжіньом з Крайньой Быстрой і Федорови Віцови, родакови з Вышніх Чабин. Было то в нелегкых часах 2. світовой войны, кідь його родичі утікали перед фронтов, котра ся ближыла ку Дукельскому просмыку. Но і по народжіню Федора утікали дале і дость часто ся пересельовали подля місця, де його родичі учіли. Жыли напр. в Габурі, Рожківцях, Зволені, в Пряшові (де пережыли і бомбардованя міста) або докінця і в Празі. Потім ся на дакілько років уселили в Братіславі. Ту Федор зачав штудовати різбярство на Середній умелецько-промысловій школі. В часах його штудій ся родичі з його старшым братом Мірославом зас вернули до Пряшова, значіть, же Федор зістав во великім місті сам як вояк в полю! А праві може самота му режіровала його далшый осуд... Хоць він твердить, же сам не знать, што го вело ку тому, же вельо раз (і через выуку) зачав одбіговати до недалекой редакції *Рогач* (гуморістічно-сатірічныїй тыжденик) де передваджав свій умелецькый кумшт, котрый ся істо залюбив і тогдышньому веджіню редакчной рады.

Доказом того было, же уж як 15-річному конкретно – 15. апріля 1960 была в *Рогачу* опублікована його перша кресба. В тім часі ходив на фотбаловы тренінґы (фотбалову пасію мать до днеська, бо сістематічно каждый тыждень ходить зо своїма сынами грати фотбал) знамого фотбало-

вого клубу Слован Братіслава. Там споїв залюбу в шпорті з карікатурами а так зачав публіковати і в шпортовім тыжденику *Штарт*. По матурі хотів іти дале штудовати на АВУ в Братіславі або на ВШ умелецько-промыслову, на одділіня кресленого філму в Празі. Но в тых часах были такы школы барз „протекчны", ани на єдну з них не быв приятый. Зато ся му противило дале перебывати в Братіславі і вернув ся до Пряшова за своїма родичами. Там, окрем короткого перебываня на двох высокых школах, быв і соліста чіногры на сцені тогдышнього Українського народного театру. Но все го веце тягало ку карікатурам і зачав частіше публіковати. Од 1965 р. публіковав у *Рогачу „Дереш"* (серіал о збойниках). В 1969 р. о тій самій тематіці му вышла перша книжка. Но кідь єй главный протагоніста Яношік ся неприязно доткнув політічной сітуації того часу (комуністічный режім, приход войск Варшавского договору ітд.), была стягнута з продая. Тогды ся осуд драматічно обернув і ку авторови книжкы, бо достав заказ публіковати. Зато ся на довгый час стратив нелем *Дереш* з фіктівным Яношіком но і оправдивый Федор Віцо.

„Были то тяжкы часы, но парадоксні, кідь мі не было найлегше, знали ня потримати Чесі. А може і зато мі теперь приходять на розум слова славного Яна Веріха – „Je blbost si stěžovat především na dobu..." Єм і теперь того погляду, же доба не є жывелна катастрофа, бо катастрофов можуть быти лем одношіня меджі людми, котры дану добу жыють". Осуд ся з ним загравав і дале, бо быв вышмареный і з місця вытварного редактора місячника *Дружно вперед*. Кідь ся потім довго скаржыв на заказ публікованя, компетентны особы тых часів му наконець доволили публіковати в реґіоналній пресі. Зачав робити про *Нове життя*, де од 1974 р. публіковав по руснньскы (хоць новинкы выходили в українськім языку) кресленый серіал Ілько Сова з Баюсова. Тото по політічных змінах в 1989 р. продовжовав публіковати в новозаложеных *Народных новинках*. Робив і про подниковы новинкы *Піддукельскый ставбарь*, за што парадоксні дістав два раз ціну Ґенералной прокуратуры і ціну Словеньского літературного фонду. „Є правда, же днесь мі нич не бранить слободні ся проявити, але знам, же і кедь є то менше небезпечне, так вельо раз збыточне. Но я ниякый проблем не поважую за проблем а ничого, што было в моїм жыноті не баную".

Так потім добрі майстро, кідь жадный проблем не поважуєте за проблем, є дашто, што вас найвеце болить або мерзить?

Є того вельо... поповімлемонайз важнішых проблемах, котры ся дотыкають Русинів. В першім ряді Руськый дом в Пряшові. Може ся вам то здасть уж вічна тема... Но я то буду і так фурт опаковати! Ведь много Русинів і тоты, котры теперь уж не суть в Пряшові, собі істо памятають як сьме ся там даколи стрічали... Чом ся там теперь не стрічають нашы діти? Много русиньскых орґанізацій платить великы ґрошы за наймы в іншых будовах, русиньскый музей маме „лем" на осмім штоку ітд. А притім маме в центрі Пряшова Руськый дом, НАШ РУСКЫЙ ДОМ, котрый нам ту охабили нашы предкове...Но він теперь належыть трьом або уж лем двом?.. Русинам! Як тото не може дакого болїти? Я все говорю, же найголовнішым цільом МО РОС в Пряшові мусить быти намага о принавернутя Руського дому вшыткым Русинам. МО РОС в Пряшові уж подала трестне ознамліня на сучасне веджіня Руського Клубу 1923, під котрым суть підписаны люде, якы были обаламучены. Дале ня барз мерзить проблематіка народностного высыланя Словеньского розгласу в Кошыцях. Бо дотеперь ся там нич выразного не змінило. Высыланя уж мало быти давно навернуте до Пряшова, бо ту є центерь русинства, што было і єдным з пунктів *Петіції*, котру сьме минулого року передали веджіню Словеньского розгласу в Кошыцях. Кідь єм по часі ословив пані Патаракову, шефку народностного высыланя Сро, жебы холем єдным словом было в розгласі одвысылано, же Русины передали *Петіцію* і же ся скаржать на высыланя про нечутельность ітд. Єй одповідь была: „Ľudia sú nekompetentní"... Так я ся прошу про кого є высыланя, не про людей? Ведь то є порядна іґнорація Русинів. Єм того погляду, же кажде народностне высыланя бы мало мати свого ведучого чоловіка, котрый розумить і є зжытый з данов народностьов. В непосліднім ряді ня мерзить і сітуація в школстві. Ведь напр, в Пряшові не є єдина русиньска школа, ґімназія є українська а кідь єм повів, жебы требало там вытворити холем єдну русиньску класу, так вельо людей ня напало, же ґімназія мать свою історію, та нашто єй нарушовати... В такых прикладах бым міг продовжовати дале. Но по тім вшыткім выпливать лем єдно, а то, же мы Русины сьме ідеалнов народностьов про Словеньско, бо не дудреме, не робиме проблемы, вшытко ся нам любить і зо вшыткым сьме спокійны...

В не так давных вольбах сьте кандідовали за посланця до ВУЦ, де сьте здобыли нецілых 2000 голосів, што є шумный выслідок в зрівнаню з таков конкуренцийов, яка є в Пряшові. Но предсі сьте не поступили до парламенту ПСК. Кандідовали сьте за нововыникнуту політічну страну MOST – HÍD. Вельо людей ся высловило, же кебы сьте ішли до волеб як незалежный кандідат, так днесь сьте в парламенті. Не баную, же сьте кандідовав за уж спомянуту політічну страну? Чом сьте прияли кандідатуру праві од той страны?

За MOST – HÍD єм кандідовав, бо ня ословили, но і зато, же председу той страны я поважую за серійозного чоловіка. Не баную, хоць є правдов, же много людей і мі тот факт повіло, же чом єм ішов кандідовати за Мадярів. Вельо ня тым поступом поважовало за зрадцю Русинів ітд. Но тота страна не є лем про Мадярів, є одкрыта цілому Словеньску. А з того мі выпливать далшый барз потребный факт, якым є заложіня політічной страны про Русинів. Тото уж ту давно мало быти, но нам Русинам хыбить смілый крок. Кідь зачну з дакым на тоту тему бісідовати, так одповідь є: Є нас мало, не успіємe у вольбах, зосмішниме ся ітд.

(закінчыня на стор. 21)

Лемковский вечер в Москве

3 ноября 2009 г. в московском Доме Русского Зарубежья имени А. И. Солженицына состоялся "Лемковский вечер", посвященный истории и культуре русинской этнографической группы лемков – коренного населения современной Юго-Восточной Польши. Судьба русинов-лемков в XX столетии изобилует печальными страницами: уничтожение интеллигенции в австрийском концлагере Талергоф во время Первой мировой войны, насильственное выселение лемков из родной Лемковщины после Второй мировой, полонизация и украинизация национальной жизни. Больше всего лемки известны в мире благодаря своему неповторимому фольклору.

Главным организатором прошедшего мероприятия выступило Русинское землячество "Карпатская Русь". После торжественного открытия вечера – исполнения Государственного Гимна Российской Федерации и русинского национального гимна "Я русин был, есмь и буду" – с приветствием выступил глава Сойма подкарпатских русинов протоиерей Димитрий Сидор. Ужгородский гость коснулся упорного непризнания русинского народа властями Украины и политических репрессий по отношению к национальным лидерам. О. Димитрий особо подчеркнул неразрывное родство подкарпатцев и лемков, которые являются самым западным бастионом Русского Мира. Следующее приветствие принадлежало председателю Исполкома Международного политического форума Татьяне Николаевне Грозмани, отметившей важность мероприятий, подобных "Лемковскому вечеру", для более близкого знакомства жителей России с братским русинским народом. От лица организаторов всех собравшихся поприветствовал председатель Землячества Йозеф Михайлович Гливка.

Собственно лемковскую тематику открыло выступление московского лемка Александра Петровича Шевчика. В частности, он рассказал об истории своей семьи и о своем проживающем в Астрахани отце. В этом году в издательстве Астраханского университета вышли "Воспоминания" Петра Фомича Шевчика, которые практически полностью посвящены родной Лемковщине. Экземпляр этой редкой книги, вышедшей тиражом всего 125 экземпляров, был подарен Дому Русского Зарубежья в лице его директора Виктора Александровича Москвина. В своем ответном слове В. А. Москвин поблагодарил А. П. Шевчика и заверил в том, что Русинское землячество "Карпатская Русь" всегда будет желанным гостем в стенах Дома.

Далее, с кратким историко-культурологическим рассказом о месте лемков в рамках русинского народа и восточного славянства выступил глава Клуба друзей Карпатской Руси при Землячестве историк-русинист Михаил Юрьевич Дронов, который модерировал вечер. Истории и культуры русинов-лемков на примере части своей семьи подробно коснулся следующий докладчик - аспирант Института славяноведения РАН Павел Анатольевич Бушуев. Его живое и эмоциональное выступление вызвало большой интерес присутствующих. Также своим видением лемковской проблематики поделилась известная исследовательница русофильства в Галичине доктор исторических наук Нина Михайловна Пашаева. В заключение первой части вечера выступил русскоязычный лемковский писатель Николай Николаевич Матвиенко, известный московской читающей общественности как автор романа на лемковскую тему "Карпатские бриллианты".

Кульминацией мероприятия стал просмотр записей лемковского фольклора из Польши, любезно предоставленных организаторам их автором – известным лемковским деятелем Владимиром Максимовичем. В частности, москвичи смогли насладиться отдельными номерами таких известных коллективов как "Кычера", "Серенча" и "Окмел". Видеоряд сопровождался комментариями М.Ю. Дронова и о. Д. Сидора.

После окончания просмотра состоялся скромный дружеский фуршет. Всего на "Лемковском вечере" присутствовало более 60 человек, в т.ч. гости из Украины, Словакии и Чехии.

Пресс-служба Русинского землячества "Карпатская Русь"

Од Редакциі „Бесіда”:

Мило нам, же в далекій і велькій Москві бесідує ся о Лемках, маме лем маленьку увагу до братів Русинів з Підкарпатской Руси однісні послугуваня ся нами в політычных цілях, якы не все акцептуєме. Признаєме ся, абсолютні, до *неразрывного родства подкарпатцев і лемков*, але ліпше бы было, кед бесідувало бы ся о нас з нами. Окрем того – вшытко в порядку. Дякуєме нашому Приятельови Михаілови Дроновови за амбасадоруваня русиньству в Великій Руси, за пропагуваня го там (де, парадоксальні, є оно гнеска барз мало знане). Дякуєме тіж за надсыланя русиніанів, лемкіанів выдаваных в Росиі. Презентуєме іх на нашій „Выдавничій Поличці”. (пт)

НА СВОІМ

Текст: ПЕТРО ТРОХАНОВСКІЙ
Знимкы: ПАВЕЛ СТАФИНЯК

Радіснійшой Руской Бурсы – як того дня, 21 листопада 2009 рока – ачий єм не зазнал. Гей, бывала ту уж радіст не раз, адже проведено в Бурсі десяткы хосенных, будуючых стріч, передпринять. Была велька радіст, кєд сме пред пятнадцетьома такой роками (31 марця 1995 рока), першыраз по пілстолітній з гором „окупациі" ввошли до нашой Альма Матер, даной нам товды – як голосило урядове писмо – „w użyczenie". Але радіст товдышня выходила лем зо самого факту „ужычыня", бо будинок представлял радше пригноблюючий вид, котрий выкликувал єдну мысель – як то буде очыстити тоты Авгійовы стайні... Гнеска – по пятнадцетьох роках велького, хоц важеного труду (адже і доля Бурсы важыла ся без кінце), особливі же по остатніх арбітральных уж рішынях, а за нима і посиленых, направду ґаздівских уж трудах (для котрых найдеме іщы слово) – ввошол єм гейбы не до нашых простори, де перекірні до очикувань, але реальні, і зато так радісно, витал напис НА СВОІМ.

Не на самым єднако внутрішнім виді Руской Бурсы основала ся наша в ній радіст. Серед матеріального вмістила ся богата духовіст, котра через сьвідоміст вартости того першого компоненту высоко двигнула крыла.

Не буду ся розписувал о отвориню стрічы *На своім*. Богдана Ґамбаля – долголітнього уж Ведучого Стоваришыня Руска Бурса в Ґорлицях знаме зо стриманости, выважености слова, зас др Олену Дуць-Файфер, яка выступила по ним, мож поставити на протилежным полюсі, а за тым і нелегко зостеноґрафувати. Та мысли обоіх, што до предметовой стрічы, яка явила ся святочном кульмінацийом іх діянь, познали мы уж в недавній „Бесіді" (5/2009) з Олениного допису *Декотры дале в тото не вірят*. Не буду прото, гварю, шырил ся о іх выступлінях. Але нагварю Вас пізрити на іх лиця на поміщеній горі знимці (обоє сідят в першым ряді, на краях знимкы – то інформация про неофітів в нашым сьвіті). Кілко же на тых лицях радісной сафисфакциі! Кілко спокою, дакус може змученого, гейбы *камін впал зо серця*. В тым найліпшым, благородным розумліню дідового фразеольоґізму.

Мысли Оленины, Богдановы розвинули в своім выступліню наймолодшы дорослы і дорастаючы Лемкы – ученикы середніх шкіл, котры вчат ся лемківского языка в знаным ґорлицкым Ліцею ім. М. Кромера. Веде іх гын учытелька Галіна Малецка. Она ачий розписала ученикам в кольоровий віночок бурсяны подіі, а тоты дарували нам,

зобраным. Были серед тых розповіди і спомины колишніх ґорлицкых бурсаків – Симеона Пыжа і Петра Феціцы. Верш *Най го фрас* іщы єдного славного бурсака – Івана Желема красні прорецитувал Михал Канюк.

Старша шкільна молодіж – то наша гордіст. З того, же ся нам не стратила. І ачий уж не стратит. Молодша і наймолодша – то наша надія. Же... Не буду доповідал, адже знаме добрі нашы найтеплійшы, лелючены од поколінь надіі...

Адде высыпала ся на сцену „Терочка" – лем минулого рока створений діточий ансамбль. Выступил уж в літі на зындранівск.м святі *Од Русаль до Яна*. Я го чул першыраз і певний єм, же або од літа ґу осени мусіл видимо дозріти, або тіж в нашым коханым хаосі быти медіальні недостереженым (а може я ся іщы на актуальности не заімал). Бо тото, што єм виділ, а іщы барже почул – захопило мя до края. Не іде уж лем о гардий, чыстий двоголосовий сьпів, але якє свобідне і полне диспонуваня голосом так молодых люди. Мусіли заправды дуже над тым попрацувати Андрий і Галіна Малецкы. І добрі, барз добрі ся стало, же колишні члены „Лемковины" (памятаме добрі Андрия Малецкого як долгыма роками сідил за цимбалами – то такій інструмент – посередині ансамблю) взяли ся так щыро до працы.

Молодіж середніх шкіл, учеників лемківского языка на бурсяній сцені – *На Своім*. ⇩ ⇨

Мам дяку представити, бодай коротко, програм „Терочкы" підчас стрічы *На своім*. Прозвучали отже в єй выконаню пісні, вершы:

– *На ґамбочку-м купця мала* – сольо Аня Ковальчык з Ґладышова,

– *Де єс был чорний баране* – сольо (выповіла) Магда Тацин з Ґорлиц,

– *Волкы* – рецитувала Лідия Тацин з Ґорлиц,

– *Як кральова сова весіля справляла* – вісем сольовых стрічок і осмеро діти,

– *Конопелькы* – сольо Оксана Баюс з Гладышова, Катрена Кащак зо Ждыні і Анна Шмайда з Конечной,

– *Орел і кура* – рецитувала Югаска Ґалчык з Ґорлиц,

– *Купили мі мама корову* і *Качкы* – вязанка з двох пісень.

Конферансиєрком была Юстина Хомяк з Ґорлиц, а цілости товаришыли інструменталісты з ансамблю „Лемковскєго", котрий выступил тіж окреме.

Што то за ансамбль, а барже іщы – што за чудачна його назва? Отже – за порядком. Ансамбль вродил ся тіж враз з новым оддыхом Руской Бурсы. Аж і заризикувал бы-м (бо не довідувал єм ся як то в „паперях" стоіт, кєд стоіт) назвати го ансамбльом ➤

⇦ Радісна і радуюча „Терочка" – тіж *На Своім*.

Ансамбль „Лемковскєго" в полній, хоц складаній кадрами красі ⇨

Руской Бурсы. Творят го стары приятеле з „Лемковины" – Андрий Малецкій (акордеон) і Василь Адамяк (ґітара) та представителе наступного поколіня – Павел Малецкій (сопілка), Демко Трохановскій (басы) і – а властиві наперед – чудова солістка та гушлярка Сусана Яра.

Знаючы іх вшыткых, заходили мы в голову – чом так борткувато назвали свій ансамбль. Павел выяснял тото прилюдно, але я дале не до кінце тямлю... А може лишам сесу (для кого іщы) таємницю для наступных слухачи, дайме на то, на майовым Бієнале в Креници. Бо то файна, жытьова історія, позитывні акумулююча передконцертовий настрій. Так акуратні было в Рускій Бурсі, нич не прозвучали чудово пісні: *Полюбила я Штефана, А ты мила, Ой летіли гусонькы, Іванку, Іванку, Ей прийд до нас* та інструментальна складанка.

По богатым артистычным програмі вышли іщы наперед слухачи зо словом: Казімеж Стерковіч – Бургомістр Ґорлиц (може гварити і *бурмистер* – обі тоты формы будут языково оправданы) та Мірослав Вендриховіч – Староста Ґорлицкій. Прозвучали гарды фразы, бодай в моім одчутю не фразесы, не, а бодай не лем куртуазия. Было, раз іщы, обдаруваня памятками. Тіж, вірити треба, не во імя ближнього фразеольогізму – *Чеши дідька зрідка.*

З барз милым привитаньом для Руской Бурсы выступил о. Григорий Назар – парох грекокатолицкой парафіі в Ґорлицях. Іщы на початку стрічы архієрейскє благословліня для зобраных преказане было од Владыкы Паісия, перебываючого того дня на высівскым кєрмешы – храмовым празднику церкви Св. Архистратига Михаіла. Отже наше *На Своім* благословлене было заправды всесторонньо. Ачий ся товды буде карало, буде ся вело. Най лем!

Ага! Была і гостина. І то гостина, яка годна быти лем На Своім! Недаром гварили дідове: — *Де добрі, там добрі, а Дома найліпше.* Выжше деклярувал єм ся найти слово для трудів, якым завдячуєме, же можеме ся ту чути як на ґаздівскым, на задбаным. Нич не діє ся безіменні. Та гнеска іщы імен не приведу. Але повім - великє Боже заплат! ●

— Дай вам Боже вшыткого найліпшого – бесідує о. Григорий Назар. ⇧

⇦ Бесід было, а было! На першым пляні др О. Дуць-Файфер з бургомістром К. Стерковічом (на краі знимкы) і старостом М. Вендриховічом.

Петра Басалыґы „Сентименты”

⇦ Петро Басалыґа радо бесідувал о своіх сентиментах. З рідных простори і понадпростори прислухували ся сынови Родиче (на знимці в тлі).

Предостатнього дня старого рока, 30 грудня 2009. в выставовій сали Музею Никыфора в Кренициотворено експозицию творчости выдатного нашого артисты-фотоґрафіка Петра Басалыґы, названу автором „Сентименты”. Бесідуючы *нашого артисты*, мам на мысли єднако загальні лемківскіст як і – зо *сентиментом* голошену мном – сьвідому його приналежніст і до ужшого кругу мойого і нашого сьвіта, якым є Петрове членство в Редакциі „Бесіда” а з тым і в окрісленій простори лемківства.

Та мій приятельскій і спілредакторскій феблик гнеска менче ту важний. На постаменті – Петровы „Сентименты”, сентименты – зас підкрістю – сьвідомо експонуваны і отверто акцентуваны посеред сьвіта в якым пришло му жыти на штоден і од свята. Сьвіта труднійшого до важыня часу і подій, уж то з рациі мішаного супружества, уж то про уґрунтуваний давнійшыма обставинами порядок жытя. Та душа вразлива все буде глядала дорогы, бодай стежечкы до природніх высин і глубин, што іх зродил прадідній покін, вітцівска земля. І ту бы-м повіл, ту бы-м потужыл, же понятя *сентимент* то найделикатнійше выповіджена форма прояву Петрового однесіня до дефініциі нашости. Же найти мож в його тихій души вельо інчых, найкрасшых станів внутрішного бытя дефініюючых речену сферу. Бесідують о тым найочывиднійше акуратні Його фотоґрафіі.

Не розводил ся над тым барз куратор выставы Збігнєв Волянін зо Сандецкого Окружного Музею, якому підлігат Музей Никыфора. Він з натуры (і з дециденткой сандецкой традициі /не мішати з дисидентством) дост стриманий в креуваню культуровой автономіі. Але преця не поминул во вступным слові, подібні як в слові во выданым фольдері надтыркнути о Петра Басалыґы коренях, за якыма крачают і окрісленысентименты. В цілым – тепло бесідувал о Петровій творчости, тепло витал прибылых гости.

Было серед них шувні знаных креничан, переважні з творчых кругів, в тым – чого і мож было ся сподівати – артистів-фотоґрафіків, зо знаным в загальнопольскым а і заграничным аспекті Єжи Жаком, з Володиславом Грабаном, поетом, але тіж од давна завороженым фотоґрафіком.

Нич запрошено на традициjну чарку вина – были од вельох осіб квітя для Петра, были ґратуляциі. Наш круг, з о. Петром Пупчыком на челі, з вірныма православной парафіі (виділ єм вірных і з братньой грекокатолицкой парафіі) тіж поспішыли вінчувати Петрови, а молодіжна група церковного хору засьпівала три коляды, дві нашы і – враз зо вшыткыма приявныма – єдну польску, чым утвердила приязну уж і так атмосферу той культуровой, віроісповідньой і – як то уж штампом є в курортній Креници – інтеррeґіональной мозаікы.

...А Петро Басалыґа так міцно пережывал передвыставовий час. Дни одходячого рока, в якых трудно, особливі в Креници, дашто передвидіти. Люде мают на тій грани часу інтенсивны розрахункы. Видно ту на каждым кроку передсильвестрове шалінство, не лем в однесіню до курортників. Ци потене дахто о вернісажу выставы, ци являт ся люде? Адже без них, без люди бываттотупно в такій ситуациі. Та обавы были непотрібны. Як ствердил на тым же вернісажу куратор Збігнєв Волянін – што неєдну выставу в Музею Никыфора уж отверал – такого стиску іщы ту не было.

Был рад Петро Басалыґа, тішыла ся шырокым усьміхом його жена Тереса. Тішыли ся люде. Бо было чым! ● (ПеТро)

Foto: Tomasz Abramek

SENTYMENTY

fotografie Piotra Basałygi

(текст з выданого фольдера)

Piotr Basałyga urodził się w 1955 r. w Świebodzinie, od końca lat 70. mieszka w Krynicy.

Fotografia jest jego prawdziwą życiową pasją i uprawia ją od wczesnej młodości. Zaczynał jako kilkunastoletni chłopiec, robiąc pierwsze zdjęcia pożyczoną od kolegi „Smieną". O tym, jak silna była pasja robienia zdjęć, mówi nam „technika" obrabiania materiału filmowego, opracowana przez młodych adeptów fotografii. Pierwsze klisze obrabiali nie w koreksie, którego nie posiadali, lecz „ręcznie", zanurzając rolki taśmy filmowej w naczyniach z wywoływaczem utrwalaczem.

Wielkim przeżyciem był dla młodego Piotra Basałygi powrót na stałe do rodzinnej Śnietnicy, gdzie jako mały chłopiec przyjechał z rodzicami z Ziem Zachodnich. Zetknięcie się z beskidzkim pejzażem, jakże innym od nizin Ziemi Lubuskiej gdzie dotąd mieszkał, góry, jary, strumienie, skały, bukowe i jodłowe lasy, bogactwo kultury ludowej, wszystko to wywarło na młodym człowieku ogromne wrażenie. Odtąd zaczął fotografować, a naturalny sposób właśnie w tę stronę kieruje najczęściej obiektyw swojego aparatu.

Fotografie Piotra Basałygi mają charakter zarówno artystyczny jak i dokumentalny. Zajmuje go przede wszystkim dawna architektura. Utrwala zabytkowe cerkwie, będące charakterystycznym znakiem pejzażu Łemkowszczyzny, przydrożne krzyże i kapliczki, ostatnie drewniane „chyże", czyli łemkowskie chałupy, spichlerze „sypańce" występujące w okolicy Tylicza i Muszynki.

Portretuje także tutejszych ludzi, przy pracy na gospodarstwie, w chwili wytchnienia i zadumy, czyli podczas uroczystości religijnych, kiedy jak sam mówi, stara się uchwycić przeżycie religijne człowieka, uczestnika misterium.

Od końca lat 70. jest członkiem Krynickiego Towarzystwa Fotograficznego i przez cały ten czas aktywnie uczestniczy w wystawach i konkursach fotograficznych, zdobywa liczne nagrody. Między innymi, w 2007 i 2008 r. otrzymał prestiżowe wyróżnienia na międzynarodowych konkursach fotograficznych „Wiary i wierni tego świata" za cykle zdjęć o prawosławiu.

Piotr Basałyga nie jest fotografikiem zawodowym. Robiąc zdjęcia, przede wszystkim realizuje swoje pasje twórcze, dokumentując równocześnie unikalne akcenty naszego dziedzictwa kulturowego. Nad tematem łemkowskiej przeszłości postanowił skupić się, jako fotograf, w połowie lat 90. i chociaż dorobek jego w tej dziedzinie jest godny szacunku, sam twórca uważa dzisiaj że uczynił to zbyt późno, gdyż wiele cennych zabytków przepadło bezpowrotnie, bez śladu. Jak wyznaje, „...zdjęcia o tematyce łemkowskiej traktuję jako szczególnie osobistą sentymentalną podróż w czasy dzieciństwa, do miejsc i ludzi wśród których wyrastałem..."

Zbigniew Wolanin

АНДРИЙ КОПЧА

На 70-ту річницю народжыня Маестро

Належу до середьнього іщы, хоц на жаль уж недолго, покоління котре ся взорувало на штырьох сучасных лемківскых символах і котрых тоты символы в якысий частині заінспірували до скромного діяня. Символы тоты то Теодор Ґоч, Павел Стефанівскій і братя Ярослав і Петро Трохановскы. Першых двох знал єм товды найменьше, хоц уж кус єм о них чул. Дуже веце чул єм о тых двох другых, але о Ярославі чул єм найвеце. Преця то Він был кєрівником єдиного товды лемківского ансамблю «Лемковина». І не был то лем фолькльорний ансамбль, котрий сьпівал по лемківскы лемківскы сьпіванкы і гулял лемківскы танці. То было штоси дуже веце: то была остоя не лем лемківской культуры, але лемківскости взагалі! І не дивота, же вшыткых штырьох тых панів активні діяло в «Лемковині», але і єй вспілстворило. Але єй кєривником і «душом» міг быти лем єден: Ярослав Трохановскій, якже заслужено званый «Маестро».

А тепер кус о його жытю. Отже вродил ся Ярослав іщы Дома, 19 лютого 1940 рока в селі Білцарева, котре уж скорше выдало неєдного выдатного Лемка! Родиче Його: Александра і Теодор, так як майже вшыткы Лемкы жыли з газдівкы і певно бы з ней жыли іщы долгы рокы кєд бы не «добры», бо людовы польскы власти, котрисого червцьового дня 1947 рока не казали ім єй лишыти і за пару голин выіхати на «ліпше» на захід Польщы. А же при выіздзі были тіж вояки з гверами, то нихто ся за барз не спротивлял і Трохановскы з малым Ярославом, так як і інчы Білцаревяне і праві вшыткы Лемкы поіхали, хоц барже пасує написати – были выгнаны на чужыну. І на чужыні, в селі Пархів, а од 1951 рока в Чмелю малий Ярослав ходил до підставовой школы і уж товды зачал грати на гушях, бо Лемко як Циган – все зачынат свою музычну карьєру од гушель. Не дивота, же родиче в 1955 році послали Ярослава аж до Ліґниці до музычной школы. В Ліґници стрітил ся зо знаным на Лемковині гушлярьом Прокопом Сливом, котрий го вчыл грати по свому, по лемківскы. Музычну школу кінчыт в 1960 році, але в остатній клясі є тіж... учытельом в музычній школі в Яворі. Річ без прецеденсу не лем в тамтых часах! А в Лінґици грає тіж в місцевій симфонічній оркєстрі і... на лемківскых весілях. Початок 60-тых років то войскова служба в Єленій Горі в льотництві, а так направду то граня в ...войсковій оркєстрі, але на гушлях лем на ...вальторни! По войску вертат до роботы в музычній школі в Яворі і кінчыт розпочату в тым же войску... науку в середній музычній школі в Валбжыху. Завадит і о сезонове студіум в Академіі Музычній в Лодзі (м. ін. дириґентура) .

Але видно было му того мало, бо і зачынат думати о покликаню лемківского ансамбю на выгнаню. На здоровий розум виділо ся то неможливе, бо раз, же Лемкы были розселены по ріжных місцевостях, а по другє польскы власти мали нас цілий час під обсервацийом. Але як ся барз хоче і має ся щестя то і на пустыни дерево выросне. І так было з Ярославом і його думком. Отже є коло Любіна село Лісєц, де – таємницьом польскых переселенчых власти то остане – замешкало дуже Лемків з Бортного. І там тіж выбрал ся Ярослав, жебы сполнити свої мріяня. І повело ся! З Лемків жыючых в Лісьци, Зимній Воді і Букувні творит 30-особовий ансамбль, котрий дає 25 концертів в товдышніх воєвідствах: вроцлавскым і зеленоґірскым а в 1967 році: выступує на фестівали украіньской культуры в Саноку, котрий зорґанізувало Украіньскє Суспільно-Культурне Товариство. Ту достерігают го з лемківскої секциі при УСКТ М. Доньскій, П. Стефанівскій і Т. Ґоч, котры пропонуют Ярославови прийти працувати до Ґір.

Ярослав піднимат ся того вызваня, переносит ся на яр 1968 рока на Лемковину, жыє в барз тяжкых варунках, бо в... кучы, але має полно єнерґіі і ентузиязму. Іздит, а барже ходит по селах Лемковины (од Ганчовы по Зиндранову), творит малы ансамблі і глядат сьпіваків і гудаків до велького

лемківского ансамбля. В меджечасі „крутит ся" коло молодіцького дівчате, котре жыє коло Ґлого-ва а зове ся Штефка Бортняк. А мимо того а може зато (автор допису може дашто о тым повісти, бо пережыл тото само ...20 років пізнійше, хоц в дуже легшых обставинах) найперше в осени 1968 рока зачынат пробы з новым ансамбльом, потім женит ся зо Штефком (май 1969 рока) а 15 лютого 1970 р. веде ансамбль названий „Лемковина" (не могло быти красшой назвы для ансамблю) в його пер-шым концерті в Ганчові. Ансамбль рахує 40 членів – з Конечной, Ганчовы, Ждыні і Білянкы – і кон-цертує на Лемковині.

Польскы власти а може не лем они призерают ся тому уважні і зачынают гамувати діяльніст ан-самблю. На каждий концерт мусит быти згода цензуры, а в селах в котрых мают быти концерты, а котри сут в стрефі надграничній (до 15 км) згода стражы граничной. Одраджаня ся лемківской куль-туры на Лемковині не є мило виджене през власти. Дискримінуваны лемківскы діячы, медже нима і Ярослав Трохановскій (1973 р.) пишут петицию до власти (на котрой челі стоят уж „одновителе" Е. Ґєрек і П. Ярошевіч) в справі ліпшого трактуваня лемківской культуры. Реакция власти была барз міцна: переслуханя на СБ а потім – в припадку Трохановского – звільніня з роботы, што для Яро-слава, тепер уж вітця двоіх малых діти значыло поверніня, а барже другє выгнаня з Лемковины. Ветрат зо женом і дітми до своіх тестів і замеш-кує в Дрожыні к/Радваниц. Зас роботу достає лем в Гуті „Ґлогів", бо лем там были потрібны каджы рукы, навет такы котры знали... грати на гушлях. Польскій, социялістычній культурі лемківскій „ма-естро" не был потрібний. Але він зас по парох роках мал дост будовы „другой Польскы" і воліл одбудувати стару Лемковину, на котру вернул ся в 1976 році не лем зо женом і дітми, але тіж з ма-мом (няньо гмерли в 1973 році) і молодшым бра-том зас до Білянки, де міг замешкати в старій хы-жы, котру купил од П. Стефанівского а в котрій жыє до гнеска, хоц од вельох років власныма ру-ками будує і будує нову до гнеска. І хоц не было ту для него роботы і мусіл жыти з гроши, котры заробил в Гуті „Глогів", то не перестал думати о реактивиції „Лемковины", тепер уж взміцненой голосами з західньой Польщы, з діаспоры.

По долгых приготовлінях, м. ін. школіню сьві-жых музыкантів, в другій половині 1980 рока за-чынат збірны пробы з „Лемковином" нр 2 (хоц так по правді є тот сам ансамбль, як іде о його дух) а на яр 1981 рока зас веде єй на інавгурацийным концерті в Білянці. Так зачынат ся найдовший і хыбаль найполнійший, і найліпший час творчой діяльности Ярослава Трохановского і Його „діти-ны" – Ансамблю Пісні і Танця „Лемковина". Зна-чат го такы великы події в лемківскій культурі і не лем культурі, як зорґанізуваня яко «варштавів» для членів ансамлю «Лемковина» першой, а потім наступных «Лемківскых Ватр» в Чарній, Ганчові і в Бортным, на котры іхали молоды і стары з цілой Польщы ци Турне по Америці в вересни-жолтни 1987 рока, в часі котрого вказано недовіркам, же культура лемківска жыє, має ся цілком добрі і є паралельна до украіньской, а не лем єй частином як дакотры хотіли, так в Польщи як і за «великом млаком». Зареєструвал тіж ансамбль цілий свій репертуар в Польскым Радіо Краків а потім на-грал тричастьову касету зо своім репертуаром. Но і концерты, концерты, концерты... Зас сам Ярослав в 1984 році достає од Міністра Культуры і Штукы одзнаку «Zasłużony Działacz Kultury", цілий час аранжує стары мелодиі і творит новы пісні. Є ак-тивний і має великы пляны, але не вшыткым ся они подабают. Выізд до Америкы має і недобры стороны, так для ансамбля як і самого Ярослава. ⇨

Єден з його членів, для котрого бракло місця при тым выізді, пише донос до ґенерального прокуратора ПНР, в котрым інформує, же треба сконтролювати фінансы «Лемковины», бо єй керівник «Jarosław Trochanowski i jego rodzina żyją ponad stan". Яка то была «правда» видно іщы тепер – по понад 20-ох роках. (Цілком недавно, бо літом минулого рока автор доносу, будучы на одвидинах Старого Краю по долголітнім побыті в... Америці на принагідній стрічы просил о выбачыня поступку сперед далекых років, жебы – як повіл – *не грызло го сумліня*. Думам же том ту дорогом о красній одміні чловека, быти може товды знасиленого, довідат ся веце бывшых членів „Лемковины". І выбачат, напевно выбачат. Бо чысте сумліня то велькій скраб. – долголітній член, ай за пару років і староста „Лемковины", слухач вызнаня – Петро Трохановскій /редактор „Бесіды"/).

Были і другы причыны для котрых Ярослав ставал ся лем фігурантом на поли лемківской (іщы?) культуры. На першій «Лемківскій (?) Ватрі» в Ждыни» (1990 р.) был іщы спілорґанізатором, але на наступных был направду уж непотрібний новым орґанізаторам той імпрезы. Змінил ся сьвіт і «одвага міцно потуніла». Тепер до голосу дішли „правдиви" знавці лемківской (?) культуры, котры до 1989 рока мусіли ся «вкрывати». «Старий діяч» был уж ім непотрібний. Так як його ансамбль, котрий заступил другій, о тій самій назві, але зо ...Львова і зато уж направду «чысто лемківскій». А лемківска «Лемковина 2» іщы діяла, хоц было то єй остатнє дыханя. В 1990 році перший раз выступила на Лемківскій Ватрі на Чужіні в Михалові а о рік пізнійше на тій самі імпрезі Ярослав завісил єй діяльніст. Памятам добрі тоту хвилю. То не был тот сам Ярослав, котрого єм знал: енерґічний, радісний, маючий дуже думок і плянів. Тепер зо сцены промавлял пригашений чловек.

Та Ярослав не был бы собом, кєд бы ся не двигнул. По дворічній перерві піднял ся реактывувати «Лемковину», нр. 3. По трьох роках зас приіхат до Михальова і буде до нього приїзджал аж до початку нового століття. А єдночасно буде рыхтувал свойого наступцю: сына Славоміра, котрий перейме офіцияльні керівництво ансамблю «Лемковина» в маю 2000 рока на І Медженародным Бієнале Лемківской/Русиньской Культуры в Креници, жебы практычні по кілкох роках зас завісити його діяльніст.

А Ярослав? Возме ся вытужено за гармонізуваня, аранжацию лемківскых пісень і сьпіванок та писаня споминів о собі і о своій «пятій дітині» - «Лемковині», зас на яр 2004 рока разом зо сыном Славком напише чудову музыку до фабулярного фільму «Акция «Вісла»... А потім ся верне до выкінчаня новой, хоц уж кус старой хыжы, бо преця мусит дашто робити, лишыти і тот материяльний шлід по собі...

На многая і благая літа, Ярославе... То завдякы Тобі і Твоій «Лемковині» робил єм тото што єм робил през понад 20 років для Лемків і мам надію дальше тото робити... разом з Тобом. Буде то для мене велика чест.●

Білянка, 1981 рік. Закоханий в Русенку Ярослав Трохановскій рецитує Його верш *Лемковина*. ⇨

РУСЕНКІВ РІК

Зачынаючий ся 2010 рік буде Русенковым Роком. Уж сам його перший місяц – січен мож бы назвати Русенковым місяцьом, адже 15 січня минула 120. річниця Його народжыня, а о пят дни скоре, 10 січня зышло 50 років од смерти нашого Учыteля.

Приведены дати сугеруют, же мали бы мы ту писати о уж звершеных празднуванях річниц, хоц практыка „Бесіды" обертат ся дост консеквентні двомісячным цикльом, події – дайме на то – з січня, лютого сут сумуваны в марцьово-квітньовым номері. Та хоц практыку все мож зламати, і так речены празднуваня звершыли ся лем символічні, в получыню з традицийным бурсяным переглядом колядників (і о тым в наступній „Бесіді" писати будеме). Доконали ся зато початы минулого рока розмовы, децизиі – же Русенковы річниці одзначены будут на найважнійшых Стоваришыньовых імпрезах, а то – на майовым VI Бієнале Лемківской/Русиньской Культуры, XXX Лемківскій Ватрі на Чужыні, быти може на ґожівскых XVIII Стрічах з Лемківском Культуром (ту справа іщы не дограна) і – уж з певністю, в кооперациі зо Стоваришыньом „Руска Бурса" в Ґорлицях – на XVIII Лемківскій Творчій Осени. І кєд сме зас при Бурсі, речы треба, же в єй просторях орґанізувана буде Ізба Памяти Івана Русенкы. „Щесливо" перешол ґрант на тоту ціль, сут піняжкы, невелькы, але сут. Та похоснувати іх мож аж за даякій час, бо знаме, же дотациі (для вшыткых стоваришынь) реалізують ся „намацяльні" дост пізно, аж по кілкох місяцях даного рока, зато, хоц Русенків Рік мал бы мати кульмінацию уж на самым його початку, в січни, оддалити ю треба на пізнійше.

Годно бы ся видіти, же стыдно при реалізациі найважнійшых народных справ озерати ся на державны дотациі. Та по правді то не наш стыд. Не свойом вольом розтрясены мы по сьвіті. Кєд бы сме были – як то ґварят – в тузі, не мусіли бы мы ся озерати на никого... хоц преця повинністю державы, каждой державы є дбати о своіх „підданых".

Та дост може тых дивацаций – што бы было, кєд бы было. Маме надію, же буде. Же щесливо просвяткуєме Русенків Рік, же выдаме Його книгу – альбом, де найдут ся зобраны творы нашого Учыteля а і фотоґрафіі з його жытьовой дорогы, документы, іщы з кінця XIX століття, парунадцет шкільных сьвідоцтв, такой з цілой Русенковой едукациі. Щесливо нашли ся в нашым посіданю тоты безцінны цінности, пару років тому передали іх нам з Украіны (же *ту будут в добрых руках* – так повіджено) посередництвом п. Петра Когута ⇨

Русенковы діти, сын Борыс і дівка Надія. Вшыткы речены документы украсят тіж спомнену Ізбу Памяти Івана Русенкы в Рускій Бурсі в Ґорлицях.

...Повідали мі в давности моі Няньо серед інчого коротку історийку. Пришол Ванцьо до нонашка, а тот му гварит: — Хресний, повідж няньови, же цебрик уж готовий, лем денце зробити...

Надіеме ся, плянуєме, а кед ходит о выданя альбому... не признано нам на тоту ціль міністеріальной дотациі. Хоц мотывували мы выданя як найважнійше в цілій 20-літній діяльности Стоваришыня Лемків і просили о пріоритетове потрактованя справы. Будеме іщы дуркати до даякых двери. Та незалежні од евентуального поводжыня нашых старань, одкликуєме ся до совісти (чытай: кышені) Краян. Бо выданя буде дорогє і ниякє інституциональне спонсорство не покрыє в цілости коштів. Кєд будеме мати і даякій свій піняз, даме сой рады. А дати рады сой мусиме! Преця мы Руснакы! Не з єдных скрутных обставин мы выходили. І гнеска выйдеме. Адже – повтарям – мусиме. Не лем про то, же інакше заховати ся не мож.

...Прости мі, Господи, же кінчаючы тоту коротку бесіду, послужу ся Твоім словом: *Марфо, Марфо, стараш ся о многым... Єдино же єст на потребу.*

Пишеме, стараме ся о мірскых справах, хоц важных, барз важных, а не написали мы нич о самым Тобі, Учытелю. О Твоім труді, о Твоій пребогатій души, о велькій безграничній Твоій любови до свого роду, о Твоій сковынчливій тузі за Отчызном. Та обіцуєме – і на тым загоні сполниме свою поколіньову сынівску повинність, будеме писати. Шыроко і глубоко. Адже пред нами Твій рік! Русенків Рік!

Петро Трохановскій.

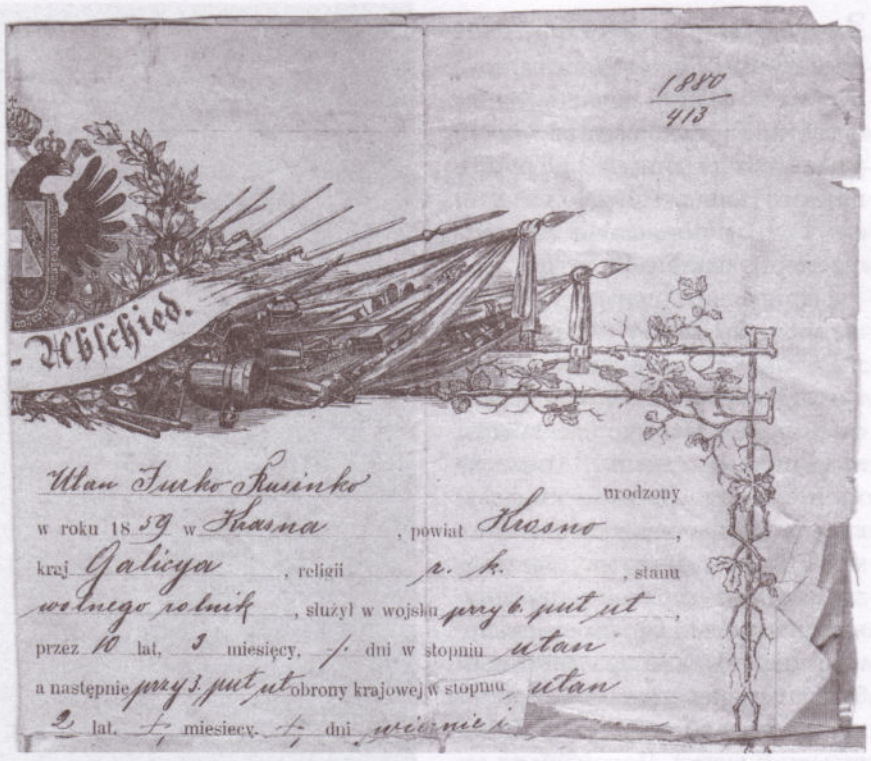

Фрагмент документу – звільніня з войсковой службы Русенкового няня, Юрка Русенкы. Документ выставлений в 1892. роцї, в двох языках, німецкым і польскым; в ориґіналі має розміры 36 х 30 цм. Єден з експонатів для орґанізуваной Ізбы Памяти Івана Русенкы в Рускій Бурсі та до репродукциі (в цілости) в Русенковій книзі – альбомі.

Найважнійша зброя, яка нам помічна в борбі за наше бытя – то наша лемківска бесіда. **(Іван Русенко)**

Дорогы Краяне,

з Лемковины, зо земель выгнаня і зза Велькой Воды

звертаме ся до Вас о фінансову поміч
на ювілейне выданя книгы – альбому

Івана Русенкы.

В книзі – альбомі найдут ся Його творы – вершы, рысункы, сценічний образ *Вертеп в Карпатах* а тіж знимкы і архівальны документы.
Каждий, хто доложыт свою цеголку до выданя, буде вписаний до книгы і отримат підписаний одредакцийні екземпляр выданя.

Книга нашого Учытеля повинна ся найти на Твоім столі, Руснаку – Лемку!

Пінязі мож слати на конто: PEKAO SA o/Legnica
03 1240 1473 1111 0000 2521 9690 з дописком: Rusenko

ҐЗ Стоваришыня Лемків і Выдавництво „Бесіда”

XVII Стрічы з Лемківском Культуром

⇦ Ансамбль Пісні і Танця ПУЛьС з Пряшова. Долов фольковий ансамбль „Лемко Тавер". Знимкы, ту і на наступній страні: Р. Дзюбиньскій.

Од 17. років на дошках ґожівского театру стрічают ся лемківскы ансамблі з Польщы, Словациі, Чех і Украіны. Ансамблі пісні і танця, фолькльорны як і фольковы. При нагоді Стріч з Лемківском Культуром в вестибюлі театру презентуваны были малярство і різба лемківскых народных артистів, орґанізувано выставы фотоґрафіі з жытя Лемків на Лемковині і Західніх Землях , по выселіню. В тракті Стріч в перервах медже выступами окремых ансамблів презентувана сут – през п. Дария Тутко і п. Ярослава Горощака – новы выданя, лемківска поезия, Петра Мурянкы та інчых поетів. Петро Мурянка – Трохановскій сам тіж презентувал жывым словом своом свою та взагалі лемківску поезию, а при нагоді провадил конферансиєрку ґожівскых Стріч.

В тогорічній едициі Стріч з Лемківском Культуром в ґожівскым театрі выступили молодіжний фольковий ансамбль зо Стшелец Краєньскых „Лемко Тавер", фолькльорний ансамбль „Черемшына" з Черемхы та професийний русиньскій Ансамбль Пісні і Танця ПУЛьС з Пряшова. Вшыткы дотеперішні Стрічы режисерувал нам п. Януш Купчиньскі зо Стшелец Краєньскых, за што при нагоді сердечні му дякуєме, а конферансиєрку того рока вели п. Уршуля Дзюбиньска і п. Славомір Хомяк з Вроцлава.

Вертаючы споминами до минулых Стріч особливы подякуваня належат ся з нашой стороны Ансамбльови Пісні і Танця Кычера з Ліґниці і його заложытельови Юрийови Старинскому – за його тяжку працу для добра лемківской культуры, котру враз зо своім ансамбльом пропаґувал в цілым сьвіті. Слова пошаны належат ся тіж членам ансамблю, котры посвячали свій час на пробы і концерты коштом своіх шкільных і родинных обовязків. На ґожівскых Стрічах мали мы приємність гостити „Кычеру" през остатніх 16 років. На XVII Стрічах дали мы нагоду інчым ансамблям до запрезентуваня ся пред ґожівском публиком.

Кружок Стоваришыня Лемків в Ґожові Великопольскым през свою діяльніст має нагоду і можливіст на зазначыня приявности лемківской культуры серед домінуючой культуры та культуры інчых народных меншын, вписати ся в пейзаж культурных імпрез орґанізуваных в Ґожові і любускым воєвідстві. Особливі залежыт орґанізаторам на зберіганю і пропаґуваню той прекрасной культуры, перека- ➤

зуваню єй молодому поколіню, жебы охоронити ю од забытя. Тота суспільна праца най буде подякувяньом для нашых дідів і родичів, котры серед воєнной стихії, терпліня в ляґрах, підчас акциі выгнаня і уж ту попри неприязным ставліню ся місцевого населіня не встрашыли ся і не затратили свойой тотожности. Хоц през 45 років не могли мы нашых традиций полністю продолжувати, творити і выдавати в рідным языку, орґанізувати лемківсых імпрез – завдякы нашым дідам і родичам культура наша істніє і розвиват ся. Правда, кєд бы не тота должезна перерва, могли бы мы быти в нашій культурі значучо дале, быти барже незалежны.

Подякуваня должни мы вірній ґожівскій публиці, котра што рока є з нами. Жаль лем, же дакус мало молодежы заінтересуваной є святом лемківскої культуры. Докладаме старань, жебы привити ґу собі молодых Лемків для помочы в орґанізациі Стріч і не лем, бо час уж на зміну поколінь і на перенятя паличкы.

Należy dodać, że Spotkania z Kulturą Łemkowską w Gorzowie mogą odbywać się dzięki finasowemu wsparciu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp. oraz prywatnym sponsorom. Szczególne podziękowania należą się dyrektorowi teatru im. Juliusza Osterwy w Gorzowie Wlkp. p. Januszowi Tomaszewiczowi i jego pracownikom, którzy te spotkania obsługują, za gościnę jaką co roku nam i naszej kulturze udzielają. Dziękujemy również za pomoc i życzliwość władzom miasta Gorzowa Wlkp.

Заряд Кружка Стоваришыня Лемків в Ґожові Влкп. Кличе Вас на XVIII Стрічы з Лемківском Культуром на 7 листопадя 2010 рока.

з поздоровлінями
Ваньо Ґаборек

Ци аж вы нас заступите?

Увага – вшыткы абсольвенты старой і новой матуры

Того рока зас буде набір на єдину таку в світі філолоґію
НАШУ ФІЛОЛОҐІЮ
Росийску філолоґію з лемківско-русиньскым языком
Студиі I ступени
На Педаґоґічным Університеті в Кракові

То сут тоты студиі, котры сте повинны выбрати
- Інтересуючий проґрам занять
- Додатковы культурознавчы, журналістычны і транслятолоґічны варштаты
- Што рока выізд за границю в реґіоны, де мешкают Русины
- Праві 100% шансы, же буде ся принятым
- Неповторне студенсткє середовиско в Кракові

Для абсольвентів ґварантувана робота в просторі школьництва, культуры або журналістыкы

Вшыткы ближшы інформациі на стороні Педаґоґічного Университету в Кракові або безпосередньо під маіл-овым адресом: duc.olena@wp.pl

Ждеме Вас, приходте, вкажме, же потрібна нам наша філолоґія

Бесіда з Федором Віцом...

(продолжыня зо стор. 7)

Такы арґументы я не узнавам. Уведу обычайный приклад: Довгы рокы єм робив тренера, кідь сьме раз ішли грати фотбаловый запас з міцным супером а єден з найліпшых грачів мі повів: „Мы не маме шанцу выграти..." Тым высловом ня такповіджено забив. Я на тото реаґовав так, же ем го не дав грати. Вшыткы ся чудовали, же чом? Він быв з того смутный, но тым поступом єм му хотів повісти, же треба собі фурт вірити. Бо я не потребую фотбалисту, котрый собі не вірить, хоць грать тот найліпшый фотбал. А так є то і з нами Русинами, мы собі в першім ряді мусиме вірити і найти тот смілый крок ку заложіню політічной страны. Не можеме до неконечна чекати лем на то, што нам дасть Міністреcтво культуры, ведь мы потрібуєме мати своїх людей вся-ды. Аж потім можеме роздумо-вати о великых планах і далшім оброджованю.

А не думате, же є нас досправды мало на заложыня політічной страны і на насідный неґатівный выслідок у великый політіці?

Ні, ведь вельо Русинів жыє ту на Шаріші котрый є великый так бы сьме ся могли споїти напр. зо Шарішанами, самособов покы нас неперебігнуть. Головне але є же до того бы мали іти лем тоты што хотять і тоты што знають што хотять.

Фільм Осадне, вельколепа презентація Русиньства... вы в єдный з головных ролі. Як по часі позерате на тот фільм, на атмосферу з премєры в різных регійонах Словеньска?

Кідь ня режісер Марко Шкоп ославив іщі з проєктом *Іншы світы*, так єм ішов до того бо ня заінтересовав тот проєкт. Потім кідь ня ословив, жебым ішов грати до фільму *Осадне*, так єм то прияв зато, же єм му вірив і охабив єм ся ним вести. Марко є ужасный амбіціозный чоловік, котрый мать велике чутя про наш регійон. Повім правду, же кідь єм по наточіню видів тот фільм, так ся мі барз нелюбив. Но потім єм быв преквапленый кідь єм го

видів уж комплетні приготовленый на премєру. Документ є властні політічного характеру, но притім зробив перфектну презентацію Русинам, што не было поводні цілено. Кідь собі тепер подумам на премєры в різных регійонах, так повим же єм быв преквапленый з участи людей, з їх інересом... Ведь вельо раз по премєрі люде конштатовали, то уж є конець? Но уведу конкретно дві премєры на двох різных містах котры мам дотепер в памяті. Братіслава была досправды ексцелентна, фільм ся промітав в двох кіносалах нараз, котры были заповнены до посліднього місця людмі...А потім контраст – премєра в Осаднім... Всяди вельо авт, ціле село, як і навколитый регійон жыло тым фільмом і люде ся не могли дочекати на премєру. Но мушу повісти єдну гуморну пригоду а то, же люде до Осадного перед премєров приходили лем 10 мінут перед премєров...Нерозумів єм чом! Тепер уж знам, бо ся бояли, же ся недожыють премєры, бо каждый ославовав а палінкы там было веце як воды...

Кідь уж сьте спомянули пиятыку в Осаднім так мі не дасть повісти, же по фільмі *Іншы Світи* была дость велика крітіка на тото, же сьте М. Чабалові налівав на гроб пиво. Як ся позерате на тото конштатованя ?

Не буду то коментовати... Но знам, же тім єм М. Чабалу істо неуразів. Подобна была реакція і на Мілку Зімкову, родачку з Окружного, кідь грала во фільмі Pásla kone na betóne... Люде ся скаржыли, же зосмішнила выходнярів... Притім то быв перфектный о реаліті жывота ту. Нараз каждый одсуджує пиятику а притім по таймі пиє. Ведь є то обычайне, же ся піє... Гварить ся, же і Русы выграли 2. Світову войну а потім ю пропили...(усмів).

На што сьте найвеце гордый?

Думам собі, же чоловік бы не мав быти на нич гордый, бо є то подля мене глупость. То скорше бы мав быти спокійный сам зо собов... А я єм спокійный і тогды кідь своєму сынови добрі приграю на фотбалі а він дасть ґол з котрого мать потім радость...

Што собі найвеце желате у своїм жыноті?

Желам собі, же кідь єм ся уж раз народив так хочу жыти аж до смерти...

Дорогый Федоре, по твоїх трефных высловах сама незнам што тобі пожелати на конець!

Кідь то буде важне, так попсую цілу статю...

Кідь то буде гуморне, так ся тот мій гумор никда не выріднать тому твому...

Зато, за нас вшыткых Русинів – Русиньску оброду на Словеньску, Містну організацю РОС в Пряшові, редакцію Інфо Русин і www.rusyn.sk з нагоды твого жывотного юбілею высловлюю велике **ДЯКУЄМЕ, Ж Е ЄСЬ...**

Сільвія Лисінова - інфоРУСИН ч. 21/2009

ЛУКА СУК

Чмель. Ту останеме на долгы рокы

(продолжыня – 7)

⇦ До колишньой чмельской школы морозного січньового дня горнули ся селяне.

З потребы гнешнього дня роблю прескок о 61 років до переду, з рока 1948. входжу до 2010., а особливі до дня 10 січня того рока.

В дни тым, на запрошыня жыючых в Чмелю родин лемківскых выгнанців з перевагом Білцарівян, якых разом єст 16 фамелий, што чынит число 54. осіб, приіхал і выступил дітячий ансамбль „Компанія" з Ліґниці.

Належат до нього діти ліґницкых основных шкіл і ґімназий, якы вчат ся лемківского языка при Головным Заряді Стоваришыня Лемків. Окреме, бо поза шкільном науком свойой рідной лемківской бесіды, вільний час присвячают вчыню ся пісень, коляд і прібують своіх сил в сценічных выступах. В минулым, 2009 роцї підняли труд реалізациї двосценічного представліня, штукы під наголовком „Амаль і його нічны гості". Як єдноактова телевізийна опера остала написана през Джяна Карля Менотті (Gian Carlo Menotti), ітліяньского композитора, котрий тему до ней зачернул з народной леґенды. Канвом цілости єст народжыня Ісуса Христа. Для лемківского языка адаптував представліня передовий сучсний наш поета, прозаік, композитор, тлумач, пісняр і нтерпретатор сьпіваной поезиі, знаний шыроко і далеко потомок Білцаріван, Чмелян Петро Трохановскій-Мурянка.

Головну част декорациі в виді єдной стороны хыжы і макєты пеца штрыфачні зробил Ваньо Цимбаляк, родом з Ізб, а решта сценічного репутя была выпожычена з Музейной Ізбы при „Кычері" през єй директора Юрка Старинского. Діти опанували тексты, з помочом родичів подбали о строі і вшытко набрало належных кольоритів. Найважнійшы дві ролі з великым вычутьом і одданьом креували: Амаля – Павел Старинскій, Маму – Лідия Дзядик.

Члены „Компаніі" запрошыня приняли з радістю. Даякій клопіт становил лем труд выізду до Чмеля, бо нападало дуже сьнігу, а не всяди дорогы были претерты. Але вшытко зложыло ся так, як сме си того жычыли, а може і ліпше.

Сьвітлиця колишньой школы, а тепер власність Мариі і Владиміря Федаків была през них приготовлена во вшыткых аспектах. Люди зышло ся дост шувні, переважні в середнім віку, припровадили зо собом діти. Дакус жаль, же зо взгляду на вельку зиму остали дома заавансуваны віково, роджены іщы в нашій Білцареві. Та то завдякы ім гнеска, по спомненых понад 60. роках все іщы можеме ся сходити як Лемкы. І зато приведу іх ту, з почутя належной пошаны для іх достойного віку, а тіж з почутя обовязку представляня люди, котры внесли великій вклад в розвиваню народного жытя, а і дальше одгрывают важну ролю в жытю білцарівско-чмелівскых Лемків, аж і в значній ступени вплывают на духове жытя шувной части Лемків в Польщи – жытя Лемків, якє іщы поломенит ся, а і розвиват до днешнього дня, хоц стрічат ся з преріжныма трудностями, найчастійше нияк необьєктивныма.

— Якым чудом, якым способом єст то можливе? — подумат дахто. Одповід з першого позору нибы проста, хоц кус єдносторонна, не цілком адекватна до істніючого стану, бо не вычерпує вшыткых проявів позытывного выховавчого вплыву тых старшых люди на свої діти, внуків, правнуків. Зас они – як носителі найціннійшых, нам захованых і преказуваных вартісных, нагромадженых поколінями ріжных черт традициї жытя Лемків стют ся літарнями, якы розсьвітляют в стосовным часі притемнены або забыты правды о нас самых.

В тым місци підношу і насьвітлям, як нову вартіст отримувану од віковых нашых білцарівскых Лемків, котром сут записы, награня розмов з нима, якы в наступстві напевно послужат надходячым поколіням, жебы не забывали про жытя своіх предків, не забывали рідной бесіды, не вызбывали ся своіх звычаів, розвивали культуру і утримували свою тотожніст.

Джерелом для спомненых розмов были: днес 92-літній Митро і 89-літня Мария Галябурды, 88-літній Семан і 86-літня Євгенія Мадзеляны, 87-літня Анна Поручник з дому Федорчак, 80-літня Штефанія Гербут з дому Федорчак. Знаном і важном особом єст 75-літній Ваньо Возняк, котрий по выгнаню документує на чужыні вшыткы проявы нашого жытя.

Митро і Мария Галябурды підчас німецкой окупациі были примусово забраны на роботы в Німецчыні. Іх памят про минулы рокы, як дома так і во сьвіті є пребогата.

Семан і Євгенія Мадзеляны приближают нам шыроку простір жытьовых досьвідчынь. Складают ся на ню: молодіст, яку пережыли на Лемковині, в рідній Білцареві, фронтовы пережытя п. Семана підчас II Світовой Войны, терпкій смак выгнаня в 1947 р., жытя на выгнаню в Шронові і Чмелю, долгє перебываня за „вельком водом", в Америці, поворот і доднешнє прожываня в Чмелю, што сумує ся великым богатством жытьовых досьвідчынь, якы збогачают чловека, його знаня і особовіст.

Анна Поручник і Штефанія Гербут звязаны были цілий час, і дома, в рідным селі, і ту на выгнаню з Православном Церквю, дбали підперали, сьпівали в церковным хорі і до днес ю спомагают, підперают церковне жытя.

Вшыткы приведены моі селяне сут міцныма філярами нашой тотожности.

Знаменитым тіж філяром, неоджалуваном Лемкыньом была Ольга Писарйова, по мужу Череп, з дому Галькович, котра выявила ся скарбницьом нашой духовости, сьпіванок якы долгыма роками функционували в білцарівскій суспільности і заховали ся в Єй надзвычайній памяти, гейбы – по днешньому речы – на твердым диску. Награл од ней, записал, утырвалил, а уж і публикувал п. Ю. Старинскій.

В окружыню тых ту выріжненых люди, в атмосфері рідности, яку створили родиче Тевдор Трохановскій і Александра Трохановска з дому Возняк, в близкости маминого брата Владиміря взірцьового Лемка – скарбниці знань подій з нашій історіі, сьпіванок, оповідань, байок, жартів, приповідок выросли двоє братя Ярослав і Петро Трохановскы, котрых вартіст ефектывной діяльности і творчости музычной та писменничой єст неперемияюча.

Не спосіб при тій нагоді поминути тіж великого формату білцарівяна мешкаючого в сусідстві, лем сім кільометрів од Чмеля, в Качанові (гн. Хоцянів), твердого Лемка – патріоты, артисты фотоґрафіка, різбяря і плідного поеты Ваня Горощака. Його штырьох сынів – Ярослав, Любомір, Ігор, Владимір і дівка Мария значучо причыняют ся до підтриманя лемківскости. ●

— Амаль! Амаль! (...) Докликати ся тя не мож. Што тя на тым дворі тримат!?

— Царі моі добры! Не дайте скривдити мою маму!

По закінчыню представліня діти сьпівали коляды.... І щыро, до слез і сьміху вінчували зобраным.

На тот раз представляме Вам, Бесідникы выданя дост особливы, презентуваны на Лемківскым Вечері... в Москві (шырше чытай на стор. 8). Представляме завдякы нашому приятельови, русинолюбови Михаилови Дроновови з Москвы, якій навязал з нами контакт пред девятьома роками (см. „Бесіда" Нр 54). В меджечасі встигнул він выстудиювати в Пряшові русиньскій язык, овладнути і лемківщыном та старат ся промувати нас в велькым великоруским сьвіті. Дякуєме, Михал. Дякуєме тіж за надісланы книжкы.

КАРПАТСКИЕ РУСИНЫ В СЛАВЯНСКОМ МИРЕ. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ; Выд. Univerzita Komenskeho v Bratislave – Московский Государственный университет им. М. В. Ломоносова, Москва – Братислава 2009, стор. 272, ISBN 978-5-901882-17-7

Тото выданя представлям найперше, раз же – як наукове – ріжнит ся од дальшых, а два – же не коштує мя такой нич однісні выкорыстаня (посіданого?) інтелекту. Но бо як брати ся до омовліня книжкы, котра має 17. авторів, написаной до того шестьома языками – росийскым, украіньскым, сербскым, словацкым, пряшівско-русиньскым і войводиньско-руснацкым?! Остає мі лем жывцьом переписати зміст (содержание). Для евентуальной корысти тых, што завадят (пятдесятий котрисий уж раз) о Редакцию „Бесіда" пишучы маґістерску а то і докторску працу. Не іґнорую очывидні і фасцинатів „аматорів", якы тым посередництвом знати будут што выданя в собі вміщат і возмут ся глядати заспокоіня заінтересувань. Отже в книжці найти мож такых авторів і такы темы:

— Daniš M., *Rusíni – národ s mínulosťou na ceste k budúcnosti;*
— Никифоров К.В., *Русины в славянском мире;*
— Šoltés P., *Asimilačné procesy na slovensko-rusínskom etnickom pomedzí pred nástupom národných hnuti;*
— Макара М.П., *Русини – корінний народ Карпат. Етно-територіальний аспект;*
— Švorc P., *Mierová konfrerencia v Paríži (1919), Rusíni a krajinská hranica so Slovenskom;*
— Матвеева Г.Ф., *Русинский вопрос в Чехословакии и Польше в межвоенные годы;*
— Harbuľová Ľ., *Miesto karapatoruskej otázky v zahraničnopolitických plánoch vlády A.V. Kolčaka;*
— Шевченко К.В., *Культурно-национальная политика властей Чехо-словакии в русинском вопросе в 1920-е годы;*
— Пліїшкова А., *К проблемам вжываня русиньского языка на Словакії в конфесійній сфері;*
— о. Михаил Холошняй, *А. Духнович и бачванско-сримски руснаци з окремним огляднуцом на єден його непознати твор;*
— Борисенок Ю.А., *Тактические игры со славянством. Русинская проблема на фоне политики советской коренизации;*
— Харди ?., *Историографија код Ру-сина у Србији од доселена до 1941. године;*
— Дронов М.Ю., *Контакты между русскими католиками и греко-католиками в Чехословацкой Республике (1920-1930-е гг.);*
— Поп Д.И., *Ранне феодальные государства Центральной Европы и подкарпатские русины;*
— Петрушевич О.Ю., *Проведение операции Висла на юго-восточных землях Польши в 1947 г.;*
— Неменский О.Б., *Русинский национальный проект и русская идентичность;*
— Фейса М., *Найвисши уровень меншинского образованя.*

То тілко того. Ага, надминити треба, же книжка є плодом Медженародного Наукового Округлого Стола, конференції, яка (під наголовком як горі) одбыла ся од 27 лютого до 1 марця 2009 р. в Мошовци на Словациі. Завершат ся *Резолюцийом* оного Стола, яка тычыт ся передовшыткым ситуациі Русинів в Украіні.

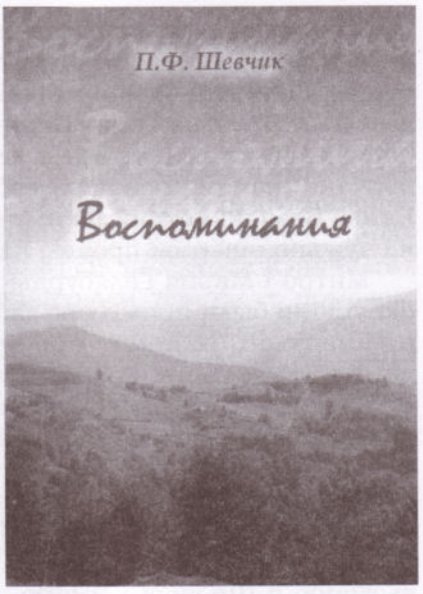

П. Ф. Шевчик, ВОСПОМИНАНИЯ; Выд. Издательский дом „Астраханский университет", Астрахань 2009, стор. 198, ISBN 978-5-9926-0183-1

Тото выданя явило ся в... 125 (словні – сто двадцетьох пятьох) примірниках, до того в екзотычным для роджыня ся русиніанів місци – над Каспійскым Морьом. Зато незмірні мы контентны, же трафило і до нас, до Редакциі „Бесіда" в Креници. Хоц, з другой страны, йому повинным было ту трафити, адже автор – Петро Шевчык, сын Томы (Фомы) вродил ся акуратні в Креници, ту провьюл своє дітиньство і вчасну молодіст.

Трудно спомагати ся нам конкретныма роками, бо автор – гейбы переквитаюча пані – не подає рока народжыня, што аж чудным є кед пізрити на наголовок його книжкы – *Воспоминания* (Спомины), отже твору автобіоґрафічного. Выдавец же *Об авторе* на остатній страні окладинкы найбарже лаконічні з можливых, подає: *ШЕВЧИК Петр фомич – участник Великой Отечественной войны, педагог, преподаватель иностранных языков в Астраханском государственном университете.* Та час народжыня автора мож приблизні вычытати з контексту вміщеного на окремых страничках і окріслити го коло 1920 рока. Сьвідчыт о тым добре розознаня передовшыткым в подіях 30. років, якы розгрывали ся на креницкым лемківскым (хоц не лем) подвірци. То час першых фасцинаций дорастаючого хлопця в сфері суспільно-політычного жытя креницкых Лемків, час незмірні інтересуючий, важний для нас вшыт-

ких, понеже – як знаме – то Креница в меджевоєнным періоді домінувала на тым поли, вызначала курс для цілой Лемковины.

Не будеме єднако розвивати той темы. Бодай наразі. Кукнеме за змістом книжкы Шевчыка. А почынат він ю роповідю о Лемках характерном для науковых публикаций. Отже бесідує о історії, быті, праздниках, обычаях, одежы. Пятьостраничковий розділ посвячат лемківскому весілю. І пак порівняно шыроко, в двох розділах пише зо знавством філолоґа о лемківскій бесіді. Для нас, розправа тота, хоц подекади інтересуюча, не ма в уж в даний час якысой одкрывчой вартости. Та памятайме, же автор пише свій труд над устьом Волгы, в родимым університеті, на тамтышні в першій міри потребы. Означемлює неознаємлений сьвіт з Лемками. І в такым розумліню труд тот належыт признати за компетентний.

Для нас ціну вызначают передовшыткым спомины автора. Хоц зас, заводит він дакус нашого чытача. Котрий сподіват ся познати наше незнане, бо, парадоксалні, родиме меджевойня, а і час войны то все іщы дакус біла пляма. Правда, пише він о тым часі, але з позиції ветерана-комуністы, якого сьвітопогляд мал вродити ся в Креници. Не мам заміру шпортати в дачыій души, мати обьєкціі до дачыйого сьвітопогляду. Але реляция автора, за яком то креницка лемківска інтеліґенция была просякнена комунізмом каже ся глубоко над тым виджыньом застановити. Є то вшелеяко цеголка до познаня нашой найновшой історіі.

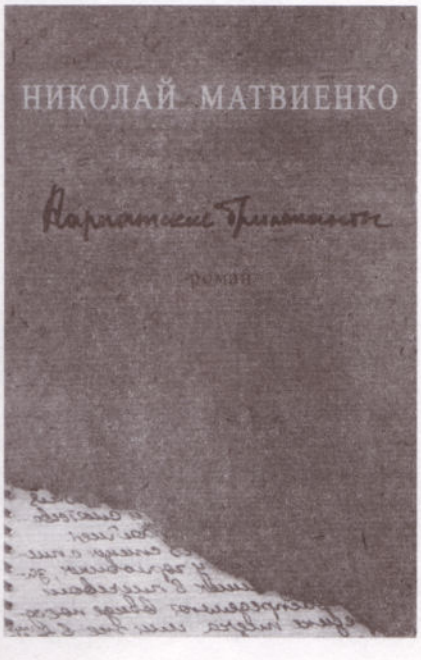

Николай Матвиенко, КАРТАТСКИЕ БРИЛЛАНТЫ; Выд. „Станица – 2", Волгоград 2009, стор. 160, ISBN 978-5-93567-191-4

Бесіду о тій книжці – повісти (романі) зачну од... заду, од вклийкы пред задньом окладинком. На ній то представлено конариste ґенеальоґічне дерево. На самым споді стоят Матвій і Анна Драґан, пак ідут іх осмеры діти породинены з Телепами, Качмарчыками, Ванцами, Борыками, Дудрами. Ґу дальшым конарикам прилипнули Цюпкы, Бубнякы, Дзядикы... Не треба быти Іваном Красовскым, автором цінного труда *Прізвища галицьких лемків у XVIII ст.*, жебы спохопити што дерево тото вкоренило ся на Лемковині. І чытач (зазерат він одраз так на перед, як і на зад) сподіват ся найти в тій книжці масно лемківскій климат. Як же товды зачудує ся прочытавшы, што *Автор* (котрий *будет признателен читателям за отзывы, критику и пожелания*) напише на інформацийній стороні: *Книга – „Карпатские бриллянты" – посвящена истории и культуре славянской диаспоры в Карпатско-Дунайском ареале* (ту ачий зьвідате што бы то мала значыты она славяньска діаспора в Карпатско-Дунайскым ареалі). *Любовный треугольник – классическая схема сюжетной линии романа, написанного современным языком, с использованием славянского сленга: украінского, польского, словенского, сербского.* І кєд пак – уж в фабулі – Драґанів і Ванців стрітите, цілком ся стратите.

Но, може буду гварил за себе, може то лем я такій непоятливий буц, хоц великорускій язык был для мя за штыри рокы выкладовым (преподавательным) языком для парунадцетьох предметів. Правда, не хосную го уж чотырдесят років (хоц стрічам ся з ним), правда книжка написана сучасным языком (кажда сучасна література ту шаліє), не є то язык Турґєнєва і Чехова, ани, уж труднійшого Солженіцына, але конец-кінцьом не о язык мі іде. Іде мі о тото, же автор обертат ся в підношеній (ци лем прібуваній) сфері гейбы польскій штудент в ліценциятскій працы о Лемках. Для єдного і другого є то во два дни познана культура людів Борнео. Правда, в писменника – ту барз інтересуючого – начальным сут фабула і, nomen omen – краса языка. Тота книжка годна аж і захопити. Та кєд ходит о чытача Лемка – і выпровадити з рівновагы.

Григорий Рачук, ПОДВИЖНИК РУСИ КАРПАТСКОЙ АРХИМАНДРИТ ИОВ (КУНДРА); Выд. „Паломник", Москва 2008, стор. 288, ISBN 5-88060-154-4

Понеже єм православний, а хоц і селектывно православний, тота книжка чытала ся мі легко. Надтыркую про віроісповіданя і його поміч при чытаню, бо знам, же для половины Русинів, особливі сучасных Русинів Словациі старчыт дізріти трираменний крест на окладинці, жебы в найліпшым припадку одложыти книжку для присіданя порохом.

А чкода. І не іде мі уж о то, жебы нагваряти дакого до чытаня жытій святых; то барз особиста простір. Бо не кажде подвижниче жытя кваліфікувати мож ци треба одраз лем для окремого субьєктывізму потомных.

Без огляду на віроісповіданя, конец-кінцьом о спільных для вшыткых Руснаків коренях, інтересуючы сут в даній книжці розважаня над початками християньства в нашых Карпатах. Ґенеральні зводиме тему до місиі Кірила і Мефодия. Выявлят ся, же прапочаткы сігают вельо, вельо дальше в давнину, коли то християне скрывали ся од перешлідувань кырвавой Римской Імперіі, яка поступувала і ґу Карпатам.

Што до жывой донедавна памяти поколінь, книжка одсьвіжыт нам розповіди прадідів, дідів, а кому іщы вітців скорбны часы Мармарошскых процесів початку XX столітя.

Може дахто виділ бы окремы речыня сконструувати дакус інакше. Але преці кажда рука ґу собі крива. І так уж буде во вік-віков. Амин. **(пт)**

Дідо і внук

Ваньо превернул фуру сіна. Надходит Петро:

— Петре, помож мі двигнути віз!

— Камрате! Нич тепер в сьвіті дармо. Кажеш пива, то ти поможу.

— Кажу ти пива, лем помож! — присігат Ваньо.

— Рідній мамі ніт тепер што вірити! Под, каж пива, а так будеме двигати віз.

— Та дідо будут ся гнівати!

— Ей, што там дідо!

Пішли на пиво, выпили по єдній і по другій гальбі.

— Та под уж — гварит Ваньо — бо дідо ся будут барз злостити.

— Што ты ся так того діда боіш?

— Бо дідо під возом...

Тіж потіха

Ґазда, котрий уж три рокы был в Америці, зышол ся зо своім краяном, котрий тілко што пришол зо Старого Краю. Зьвідує ся што там нового чути в йожо жены.

— Вшыткo добрі — гварит тот — лем ваша сива кобыла здохла.

— А веце што нового?

— Та веце нич такого нового. Ага, спалила ся вам стодола. Але не грызте ся. Двараз єм вас засмутил, але третій раз вас потішу.

— Яка-ж то потіха буде?

— Як єм ішол з дому, то ваша баба такого хлопця вродила як малюване яйце.

„Лемко", ч. 2/1912

Думка вдовы

Якій был – то был, але добрі же был; якій буде – то буде, але най же юж раз буде!

„Лемко", ч. 38, 1913

— Бабо, ани ся мі важ!

Приповідкы народів – 10 (японьскы)

Вычекуючы на щестя, переспий ся.

Голодуючий не выберат ідля, втікаючий не выберат дорогы.

Закоханий вшыткых бере за шліпых.

І малпы падают з дерева.

Кєд маш лем дакус власных отруб, не ход на ласкавий хліб.

Коли кіт выберат ся на полювачку, ховат пазуры.

Коли плывают камені, топит ся листя.

Не вшыткы замужні сут женами.

Піддати ся, значыт деколи побідити.

Правда ма лем єдно лице, але вельо масок.

Призерай ся на квітя в половині лем розвинене.

При першым погарику чловек пиє вино, при другым – вино пиє вино, при третім – вино пиє чловека.

Хоц лем власного коліна, але ся порад.

Хто дуже лежыт, того бік болит.

Максим і Клим

Клим влече до ліса мертвину пса. Максим го заґадує:

— Што ся стало, Климе?

— Ааа... мусіл єм го застрылити.

— Та певно был встеклий, што?

— Но, захоплений то він не был!

•

Максим, кєд записувал ся до партиі, та го зьвідують:

— Были сте в даякій банді?

— Ніт, на мой душу, то перший раз!

•

Климиха стоіт по єдній стороні потока, Клим по другій.

— Гей, Климичку мій, як ся дістати на другу сторону?

— Та преці ты уж там!

•

— Бабо, діждий з тым врещаньом аж никого не буде — просит Максим свою.

— Преці тераз никого неє.

— А я?

•

— Климе, моя баба нияк мя не розуміє. А твоя?

— Не знам. Не бесідувал єм з ньом о тобі.

•

— Максим, што так завзято вытинаш з ґазеты?

— А, пишут ту о хлопі што замордувал бабу, бо му по кышенях шпортала.

— І што мыслиш з тым вытинком зробити?

— Сховам до кышені.

МИКОЛАЙ КСЕНЯК

Неслухняче гаденя

В розквитненым маю Змыя ся вышкрабала зо своіма дітками на дост высоку скалу.

— Красота! — збыхат мати. — Яка высота! Добрі ся призрийте: вшытко є під нами. Запамятайте собі, діткы: нихто ся так высоко не одважыт.

— А што, мамо, тот Орел над нами? — вказує єдно гаденя на небо. — Він є над хмарами.

Ту ся озвал конкретний мамин голос:

— Што єс, дівче, глупе? Не горі, долов ся позерай, неслухняче.

Волк і Іж

Є то чудне, але волк ся сприятелил з Іжом. І по долгым часі – лем так нагодов – ся Волк опросил:

— Не здаст ся ти, камаратку, же шерст ти не пасує? Ани погласкати тя не можу. Оголь ся, будеш і красший і поважнійший.

— О-о, был бы-м против себе — намітує Іж. — Колячкы ня сполягливо хранят перед зубами Лишкы, Пса.

— Оголь іх, — нутит менчого зубатий. — То буде найвекший прояв нашой взаімной довіры. А што ся тыкат твоіх неприятелів, тых ся не бій. Я тя перед нима стопроцентово охраню! Честне слово!

Іж повірил. Зашол ґу голярьови.

— Хі-хі. На тот момент я тужобні чекал. І зіл безборонного.

Будеш жыти, єствувати,
Покы будеш си охранювати
Своє ідентичне,
Своє материньскє.

Взято з выданя: Миколай Ксеняк, *Выбраны байкы*, Пряшів 2002.

Послухайте вшыткы люде
лемківского роду —
хто в тым краю рідным, бідным
каламутит воду.
Послухайте, може ся вам
придаст тото в біді,
може навчыт шанувати
братів і сусідів.

(Амроз)

Місце для рефлексий

...І зас ся одбрехують з оной страны потока, хоц з гевсой: бесідньой, ай бурсяной, кычеряной, тых спід теплой чугы (бо і іх ся тыркат оне гау-гау) – не чул єм бреханя. Но бо не мож назавати бреханьом того, о чым бесідують, пишут, што творят серед старунку о заранішній наш ден. Я, правда, єдно ухо мам кус слабше, але чудным ся мі видит, (чує) жебы акуратні вшыткы – тоты з „Руской Бурсы", з „Чугы", з „Кычеры", зо Стоваришыня Лемків, вшыткы – повідам – нараз не мали ниякой рациі, а єдиномудры были лем сесы з оной страны потока.

Сесы (з оной) гварят о тых з гевсой – же сут „скльоновани". Зазрил єм до енцикльопедиі (за мого часу іщы тото слово не ходило). Значыло бы – же вродили ся без участи цикы. А мі ся видит, то сесы з оной – як гварили дідове – мягком циком были пороблены. ***(пт)***

W NUMERZE:

str. 2 – prezentacja numeru;
str. 3 – *Nowiny - nie nowiny, nie tylko z Łemkowyny* – z życia łemkowskiego/rusińskiego kręgu kulturowego;
str. 4 – *Z dostępnej prasy, z komentarzem i bez*;
str. 6 – *Rozmowa z Fedorem Vico z okazji Jego jubileuszu* (Sylwia Lysinova);
str. 8 – *Łemkowski wieczór w Moskwie* (Press Służba RZ „Karpatskaja Ruś") – relacja;
str. 9 – *Na swoim* (Petro Trochanowskij) – reportaż z imprezy w Ruskiej Bursie w Gorlicach;
str. 12 – *Petra Basałygi „Sentymenty"* (PeTro) – reportaż z wernisażu wystawy fofofrafi;
str. 14 – *Na 70. rocznicę narodzin Maestro* (Andryj Kopcza) – słowo poświęcone Jarosławowi Trochanowskiemu;
str. 17– *Rok Rusenki* (Petro Trochanowskij) – informacje o przygotowaniach do rocznic narodzenia i śmierci Iwana Rusenki: Odezwa do Krajan:
str. 19 – *XVII Spotkanie z Kulturą Łemkowską* (Jan Gaborek) – reportaz z cyklicznej imprezy w Gorzowie Wielkopolskim;
str. 20 – Informacja o naborze na filologię rosyjską z językiem łemkowsko-rusińskim na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie;
str. 21 – *Rozmowa z Fedorem Vico* – dokończenie ze strony 7;
str. 22 – *Trzmiel. Tu zostaniemy na długie lata* (Łuka Suk) – wspomnienia, cz. 7;
str. 24 – „Z wydawniczej półki": *Karpatskije Rusiny w sławjanskom mire* (praca zbiorowa); *Wospominanija* (P.F. Szewczyk); *Karpatskije brillanty* (Nikolaj Matwijenko); *Podwiżnik Rusi Karpatskoj archimandryt Iow* (Grigorij Raczuk)– omówienie;
str. 26 – *Dziadek i wnuk; Też pociecha; Myśl wdowy* („Łemko" z 1912 i 1913 r.) – miniatury; *Przysłowia narodów (chińskie)*; *Maksym i Kłym* – dowcipy;
str. 27 – *Wilk i Jeż; Nieposłuszne żmijątko* (Mykołaj Kseniak) – bajki; *Miejsce na refleksje* (pt).

Na pierwszej stronie okładki: *...A szyszkam ciepło* – foto: Piotr Basałyga

Na ostatniej stronie okładki: *Plakat wystawy fotograficznej Piotra Basałygi*, Autor: Zespół.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

„B E S I D A" - dwumiesięcznik Zarządu Głównego Stowarzyszenia Łemków • Redaguje zespół: Piotr Basałyga, Helena Duć-Fajfer, Andrzej Kopcza, Damian Trochanowski, Piotr Trochanowski – redaktor naczelny • Adres redakcji: 33-380 Krynica Zdrój, skr. p. 83; e-mail: besida@gmail.com • Kolportaż: Zarząd Główny Stowarzyszenia Łemków, 59-204 Legnica 6, ul. Zofii Kossak 6 (internetowa strona: http://www.stowarzyszenielemkow.pl) - na ten adres należy składać zamówienia na prenumeratę • cena pojedynczego egzemplarza – 3,50 zł,- plus opłata za przesyłkę. Przedpłata na prenumeratę roczną, z kosztami przesyłki - 33,00 zł. Konto: PEKAO SA o/Legnica 03 1240 1473 1111 0000 2521 9690 z dopiskiem: Na prenumeratę „Besidy"

Redakcja zastrzega sobie prawo skracania materiałów. Poglądy redakcji nie zawsze są zbieżne z poglądami autorów artykułów.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

Numer wydano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Muzeum Nikifora, Bulwary Dietla 19, Krynica

Wystawa fotografii Piotra Basałygi

„SENTYMENTY"

http://lemko.org
Digitally signed by http://lemko.org
Date: 2010.05.15 00:00:09 -04'00'

30 grudnia 2009 - 17 marca 2010

wtorek - sobota 10-13, 14-17 niedziela 10-13, 14-16